

Màster en Arxivística i Gestió Documental

Treball Final de Màster

**JOSEP M. JUJOL I GIBERT (1879-1949):
PROPOSTA DE CATALOGACIÓ GLOBAL DE LA
DOCUMENTACIÓ D'UN ARQUITECTE**

Pau Roura i Guzmán

Directora del treball: Rosa Maria Gil Tort

Data: Curs 2022/2023

Com citar aquest article: Roura i Guzmán, Pau (2023) *Josep M. Jujol i Gibert (1879-1949): Proposta de catalogació global de la documentació d'un arquitecte*. Treball Final de Màster del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents.

Es permet la reproducció total o parcial, la distribució, la comunicació pública de l'obra i la creació d'obres derivades, fins i tot amb finalitats comercials, sempre i quan aquestes es distribueixin sota la mateixa llicència que regula l'obra original i es reconegui l'autoria de l'obra original.

JOSEP M. JUJOL I GIBERT (1879-1949): PROPOSTA DE CATALOGACIÓ GLOBAL DE LA DOCUMENTACIÓ D'UN ARQUITECTE

JOSEP M. JUJOL I GIBERT (1879-1949): PROPUESTA DE CATALOGACIÓN GLOBAL DE LA DOCUMENTACIÓN DE UN ARQUITECTO

JOSEP M. JUJOL I GIBERT (1879-1949): PROPOSAL FOR A GLOBAL CATALOGUING OF AN ARCHITECT'S DOCUMENTATION

Pau Roura Guzmán

Resum

Josep Maria Jujol (1879-1949) va ser un dels arquitectes modernistes catalans més rellevants. Famós principalment per la seva col·laboració amb Gaudí, cada cop es reconeix més el valor de la seva obra pròpia, d'una gran originalitat.

Jujol destacava per la seva destresa i gran afició al dibuix, cosa que causà que tingués una prolífica producció documental. Actualment, es conserva un gran volum de documents d'aquest autor, però aquests es troben dispersos en diversos arxius, essent la seva localització poc coneguda a cops pels mateixos estudiosos de la seva vida i obra.

Aquest treball cerca crear una proposta de catalogació comuna per la documentació de Jujol, localitzant-la i interrelacionant-la, a més de servir com a exemple per a la catalogació de la documentació d'altres arquitectes.

Paraules clau: Josep Maria Jujol, arquitectura, modernisme, catalogació, classificació, base de dades, arxiu, fons d'arquitectura.

Resumen

Josep Maria Jujol (1879-1949) fue uno de los arquitectos modernistas catalanes más relevantes. Famoso principalmente por su colaboración con Gaudí, cada vez se reconoce más el valor de su obra propia, de una gran originalidad.

Jujol destacaba por su destreza y gran afición al dibujo, lo que causó que tuviera una prolífica producción documental. Actualmente, se conserva un gran volumen de documentos de este autor, pero estos se encuentran dispersos en varios archivos, siendo su localización poco conocida a veces por los propios estudiosos de su vida y obra.

Este trabajo busca crear una propuesta de catalogación común para la documentación de Jujol, localizándola e interrelacionándola, además de servir como ejemplo para la catalogación de la documentación de otros arquitectos.

Palabras clave: Josep Maria Jujol, arquitectura, modernismo, catalogación, clasificación, base de datos, archivo, fondo de arquitectura.

Abstract

Josep Maria Jujol (1879-1949) was one of the most important Catalan modernist architects. Famous mainly for his collaboration with Gaudí the value of his own work of a great originality is increasingly recognized.

Jujol stood out for his proficiency and great fondness for drawing, which caused him to have a prolific documentary production. Currently, a large volume of documents from this author is preserved, but these are scattered in various archives, their location being little known at times by the same scholars of his life and work.

This paper seeks to create a common cataloguing proposal for Jujol's documentation, locating and interrelating it as well as serving as an example for the cataloguing of other architects.

Keywords: Josep Maria Jujol, architecture, modernism, cataloguing, classification, database, archive, architectural fonds.

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	5
2. METODOLOGIA	7
3. JOSEP MARIA JUJOL I GIBERT (1879-1949)	10
3.1. Infantesa i joventut	10
3.2. Col·laboració amb Gaudí	12
3.3. L'arquitectura de Josep Maria Jujol	17
3.3.1. <i>Primeres obres</i>	18
3.3.2. <i>Jujol al Camp de Tarragona</i>	19
3.3.3. <i>Jujol a Sant Joan Despí</i>	20
3.3.4. <i>Exposició Internacional de 1929 i altres projectes a Barcelona</i>	22
3.4. Jujol professor	25
3.5. Últims anys	27
4. ELS DOCUMENTS I FONS D'ARQUITECTURA	29
4.1. La professió d'arquitecte	30
4.2. Els documents d'arquitectura i les seves tipologies	33
4.2.1. <i>Urbanisme</i>	34
4.2.2. <i>Projectes d'arquitectura</i>	35
4.2.3. <i>Dibuixos d'arquitectura</i>	38
5. LA DISGREGACIÓ DE LA DOCUMENTACIÓ DE JOSEP MARIA JUJOL	40
5.1. Arxius amb sèries amb documents de Jujol	42
5.1.1. <i>Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)</i>	42
5.1.2. <i>Escola del Treball de Barcelona</i>	42
5.1.3. <i>Arxiu Municipal de Sant Joan Despí</i>	42
5.1.5. <i>Arxiu Municipal de Tarragona</i>	43
5.1.6. <i>Arxiu Municipals de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat i Arxiu Municipal Contemporani</i>	43
5.2. Fitxes NODAC	46
5.2.1. <i>COL·LECCIÓ: Josep Maria Jujol (1879-1949) Arxiu EtsaB· Càtedra Gaudí</i>	46
5.2.2. <i>SUBFONS: Josep Maria Jujol (1879-1949) COAC Barcelona</i>	55
5.2.3. <i>SUBFONS: Josep Maria Jujol (1879-1949) COAC Tarragona</i>	61
5.2.4. <i>FONS: Josep Maria Jujol (1879-1949), Arxiu Jujol</i>	66
6. CLASSIFICACIÓ	73
7. FITXER DE DESCRIPCIÓ	79
8. CONCLUSIONS	84
9. BIBLIOGRAFIA	86
10. ANNEXOS	88

1. INTRODUCCIÓ

La decisió d'emprendre la realització d'aquest treball ha vingut primordialment impulsada per la meva estada en pràctiques a l'Arxiu Gràfic de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, recentment rebatejat Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí. Aquest arxiu conté un important fons, majoritàriament gràfic, vinculat a la producció documental dels seus estudiants i professors. Entre els personatges més cèlebres que hi ha passat com a estudiants, i molts cops posteriorment també com a professors, destaquen figures vinculades al modernisme com Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Josep Maria Jujol i Antoni Gaudí. Però també figures més recents com Oriol Bohigas i Enric Miralles.

Tenir disponible una documentació d'aquesta rellevància i qualitat era una gran oportunitat, i de seguida vaig veure que el més lògic era vincular el meu Treball de Final del Màster (TFM) a les activitats que exercia a l'Arxiu. La qüestió era delimitar-ne la temàtica i triar en quina documentació centrar-se. Impulsat pel meu interès pel modernisme català, i per recomanació de la seva directora Sílvia Suñer Lazaro, vaig triar el fons Josep Maria Jujol, el tractament del qual era justament el motiu de la meva contractació.

Josep Maria Jujol i Gibert (Tarragona 1879 – Barcelona 1949) és un dels arquitectes modernistes catalans més destacats. Tot i que la seva obra pròpia és suficient mèrit, aquesta sempre ha quedat eclipsada per la col·laboració amb el més famós dels arquitectes de l'època, Antoni Gaudí, sent present en totes les seves obres més cèlebres.

Jujol, a més, té una rellevància especial per l'ETSAB, ja que en va ser professor durant un llarg període, deixant marca com pocs altres arquitectes ho han fet abans. Això es deu al fet que els exercicis de les seves classes de l'assignatura de representació arquitectònica, la majoria de gran format i molts a escala real, han decorat els espais de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona durant dècades, des d'abans de traslladar-se a la seva localització actual a la Diagonal, sent una visió familiar per a tot arquitecte que s'hi hagi format en el passat. Actualment, a més, existeix a l'Escola la Càtedra Jujol, fundada pel professor Juan Mercadé i actualment dirigida per Isabel Zaragoza. Aquesta càtedra es dedica a l'estudi de l'obra de Jujol i organitza una assignatura dedicada a ella.

L'interès per la figura de Jujol i la seva feina ha anat creixent en els últims anys, impulsat primerament pels estudis sobre la gran influència que tingué en l'obra de Gaudí i, posteriorment, per la reivindicació de l'originalitat i avantguardisme de la seva obra pròpia. L'especial vinculació de l'artista a poblacions com Sant Joan Despí o els Pallaresos ha portat addicionalment al fet que la població d'aquests llocs hagi sentit com a pròpia l'obra que en conserven, implicant-se particularment en la reivindicació de Jujol.

El fet de comprovar que el tractament arxivístic de la documentació de Jujol a l'arxiu estava en un estat més avançat de l'esperat, i per tant no considerant-ho suficient per establir un treball d'aquestes característiques, vaig cercar la manera d'ampliar-ne la visió, expandint l'estudi a la documentació de l'arquitecte de fora de l'ETSAB. En fer això, vaig poder constatar que existien documents de Jujol en moltes altres entitats i que, per motius diversos, aquesta havia patit una dispersió notable.

El mencionat anteriorment, comprovar que la localització de molta de la documentació de Josep Maria Jujol era poc coneguda fins i tot pels especialistes del camp i l'experiència de la meva tutora Rosa Maria Gil Tort en la realització de la classificació global de l'Arxiu Històric del COAC de Girona, van servir per acabar de definir la temàtica del treball.

L'objectiu seria dur a terme una proposta de classificació global de la documentació d'un arquitecte, tenint en compte les característiques úniques de la documentació de Jujol, causades per la seva faceta artística. Aquesta classificació seria de caràcter intel·lectual, ideada per a interrelacionar la documentació de diferents ubicacions, sense necessitat que aquesta hagi de ser modificada en la seva classificació física. Això permetria als investigadors de la seva figura conèixer l'existència i ubicació dels documents d'aquest autor, inclosos documents provinents del mateix projecte ara separats, essencialment "reunint el projecte" encara que sigui virtualment.

Primerament, calgué estudiar la figura de Josep Maria Jujol a través de la informació disponible, sortosament a la biblioteca Oriol Bohigas de l'ETSAB, dins les instal·lacions de la qual es troben les dependències de l'arxiu gràfic, on vaig poder trobar un nombre considerable de llibres de la matèria. A continuació, localitzar tota la documentació possible d'aquest autor i estudiar-ne la naturalesa i contingut per tal de poder configurar la classificació que més s'adequava a un conjunt documental d'aquestes característiques. Finalment, aquests documents havien de ser catalogats correctament en una forma que fos fàcil i amable per a l'usuari, per això es va decidir crear un disseny de fitxa de descripció digital.

2. METODOLOGIA

L'objectiu del treball és realitzar una proposta d'organització que interrelacioni la documentació que Josep Maria Jujol generà al llarg de la seva vida. Creant així una eina que faciliti als investigadors la recerca de la seva obra i vida, mitigant la problemàtica de la dispersió de la seva documentació a través de l'aplicació dels coneixements arxivístics. Per tal de fer això, serà necessari conèixer la localització del major nombre de documentació d'aquest autor.

En la idea original del treball, l'objectiu era la cerca i organització de tota la documentació produïda per Jujol, i per això el seu títol hauria d'haver estat "Josep M. Jujol Gibert (1879-1949): Proposta de catalogació global del fons d'un arquitecte." Tanmateix, durant la recerca de la documentació es va fer patent que era necessari replantejar alguna idea respecte a una de les parts del tractament arxivístic que es fa més difícil quan un s'inicia en aquesta ciència: La diferenciació entre productor i autor d'un document. Molta de la documentació que s'havia localitzat era clarament d'autoria de Jujol, llicències d'obres o els seus expedients com a alumne o professor, però seguint correctament la teoria arxivística no se'l podia considerar-ne productor ni part del seu fons, ja que aquests documents formaven part o havien acabat formant part de sèries d'altres institucions a causa del cicle natural dels documents.

Ara bé, que aquests documents tinguessin altres productors i que no haguessin acabat formant part del fons de Jujol encara que aquest no hagués patit cap divisió, no en restava el valor històric i informatiu que tenien per tal de conèixer la figura del tarragoní. Considerant que l'objectiu primordial de la catalogació era facilitar el coneixement i la localització d'informació als investigadors, deixar un gran volum de documentació de molt interès fora d'aquesta li restava irremeiablement gran part del valor primordial amb el qual va ser concebuda. Un clar exemple d'això són els projectes arquitectònics de Jujol que es poden trobar en arxius municipals, en les sèries d'obres majors, els quals contenen plànols i memòries de gran rellevància per entendre la seva obra.

Per aquest motiu es va prendre la decisió d'incloure tota aquesta documentació a l'hora de fer la proposta d'organització. Però tenint això en compte, no es parlarà d'organització del fons Jujol, cosa que seria incorrecta des del punt de vista arxivístic, sinó de la documentació de Jujol.

El primer pas a l'hora de dur a terme l'estudi previ al disseny de la proposta d'organització va ser conèixer la figura de Josep Maria Jujol en profunditat. Per tal de documentar-me sobre la seva figura vaig utilitzar algunes de les monografies que existeixen sobre l'arquitecte. Afortunadament, tot i el cert desconeixement pel públic general i que malgrat tot continua sent vist com un dels ajudants o col·laboradors de Gaudí, sense rebre el crèdit que mereixeria per a la seva obra pròpia, avui en dia Jujol i especialment la seva obra ha estat àmpliament estudiada.

Per tal d'informar-me de les seves obres he consultat llibres com "Josep Maria Jujol, arquitecte" (1998) i "Josep M. Jujol" (1996), que se centren en l'anàlisi concreta de les obres més rellevants de l'autor. Per a conèixer millor la seva relació amb Antoni Gaudí i el període que treballà amb ell, he fet servir la reconeguda obra de Carlos Flores "Gaudí, Jujol y el modernismo catalán" (1982).

D'altra banda, per tot allò relacionat amb la seva vida privada, d'on més dades s'han extret és del llibre "Josep M. Jujol. L'arquitectura amagada" (2003), de l'exdirectora de l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí i historiadora de l'art Montserrat Duran Albereda, que és sens dubte avui la biografia més completa que existeix de Jujol.

Adicionalment, també s'ha obtingut informació de valor a través d'entrevistes amb els membres de la Càtedra Jujol de l'ETSAB Isabel Zaragoza i Juan Mercader, el director de l'Arxiu històric del COAC de Barcelona Andreu Carrascal i amb el fill de l'arquitecte, historiador de l'art i director de l'Arxiu Jujol Josep Maria Jujol Jr.

El següent pas a seguir ha estat la recerca de la documentació de l'autor pels diversos arxius que podien contenir-ne tenint en compte la informació de la vida de Jujol obtinguda en l'etapa anterior. Gràcies a la meva posició de becari a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona i la meva implicació en el tractament de la col·lecció de Jujol que custodien, vaig poder estudiar i conèixer en detall aquesta documentació.

Per a conèixer la documentació que es podia trobar a cada arxiu es va demanar la informació per correu electrònic, aconseguint inventaris o la descripció arxivística dels documents allà conservats. Gràcies a la feina dels molts arxivistes que fins al moment havien treballat en l'inventari i descripció de documentació de Jujol, es va aconseguir localitzar i determinar el volum i característiques de molta documentació relacionada amb l'arquitecte. En els casos d'arxius que comptaven amb projectes localitzats però

no inventariats, com pot ser l'Arxiu Contemporani de Barcelona amb el projecte del Palau Vestit de l'Exposició Internacional de 1929, es va consultar la documentació *in situ*.

Un cop feta la recerca pertinent, era hora de dissenyar la proposta de catalogació, realitzant una proposta de quadre de classificació i de fitxa de catalogació. Per la naturalesa de la documentació a tractar, el més adequat era inspirar-se en els quadres creats per a fons personals, adaptant-los a les particularitats de la documentació arquitectònica i artística.

Finalment, l'última tasca va ser el disseny de la fitxa, que s'ha fet amb el programa de Microsoft Access. Aquesta havia de ser senzilla, sense massa elements que la fessin excessivament atapeïda. Per al seu disseny vaig consultar les ja existents i usades per a documents d'arquitectura a l'ETSAB i vaig comptar amb l'ajuda de la meva tutora, la Rosa Maria Gil, que té una gran experiència en el seu disseny gràcies a la seva etapa al COAC de Girona.

3. JOSEP MARIA JUJOL I GIBERT (1879-1949)

3.1. Infantesa i joventut

Josep Maria Jujol i Gibert (Tarragona 1879 – Barcelona 1949) fou un arquitecte, dibuixant, dissenyador i pintor català.

Nasqué el 16 de setembre 1879, fill d'Andreu Jujol, director d'escola, natural de la Selva del Camp (Baix Camp) i Teresa Gibert Vives, de Bonastre (Tarragonès). Durant aquest període la família vivia al primer pis de l'escola on exercia el seu pare, a la plaça Prim de Tarragona. El matrimoni tingué nou fills, però només l'arquitecte i les seves germanes grans, Teresa i Mercè arribaren a l'adulesa.¹

L'any 1888 la seva família es traslladà de la seva Tarragona natal a la Vila de Gràcia, a causa d'un canvi d'escola del seu pare. Tot i això, Jujol sempre se sentí lligat a la seva terra de naixement i d'origen de la seva família, el Camp de Tarragona, que visità sovint de vacances. Aquesta tingué un paper clau en la seva obra, especialment la zona rural de l'interior, on es concentren un nombre rellevant de les seves obres.

Cursà els estudis a l'escola pública de Gràcia i posteriorment també a una escola especial de dibuix. Ja des de petit, el jove Jujol demostrà un destacat talent i interès pel dibuix, reforçat per la seva capacitat d'observació i memòria, que ha estat descrita com a fotogràfica. Segons diversos testimonis, sempre duia llapis i paper a sobre i li agradava fer esbossos del que observava en els seus llargs passejos, ja fossin detalls arquitectònics a Barcelona o formes de la natura durant les seves estades al Camp de Tarragona. Aquesta gran capacitat pel dibuix es convertí amb un dels seus trets identificatius, a destacar el fet de ser ambidextre.²

Inicialment, però, Jujol se sentia atret per matèries més tècniques del camp de la tecnologia, plantejant-se estudiar enginyeria industrial. Fou el seu pare, Andreu, segurament també valorant l'aptitud del seu fill pel dibuix, qui li recomanà estudiar arquitectura, una professió la qual pensà que tenia millors perspectives econòmiques i requeria una inversió inicial menor.³

¹ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, p. 29.

² Ligtelijn, Vincent; Saariste, Rein. *Josep M. Jujol*. Rotterdam: 010 Publishers, 1996, pp. 10-11.

³ Llinas, Jose; Jujol, J.M.; Sarra, Jordi. *Josep Maria Jujol*. Colònia: Benedikt Taschen, 1994, p. 11.

Als 18 anys es matriculà a la Facultat de Ciències de la Universitat de Ciències de Barcelona per tal de preparar els dos anys d'ingrés a l'Escola d'Arquitectura.

Durant la seva època d'estudis d'arquitectura coincidí i feu amistat amb altres destacables arquitectes modernistes, com el vigatà Josep Maria Pericas (1881-1965), el barceloní Ignasi Mas Morell (1881 - 1953) i el gironí Rafael Masó (1880-1935).⁴

A l'arxiu gràfic de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB) es conserva un plànol de detall de la porta de la Capella Mossàrab de la Catedral de Toledo, treball d'estudis fet conjuntament per Josep Maria Jujol i Rafael Masó. Aquest es pot considerar un document representatiu dels estudis impartits en aquell moment a l'Escola, caracteritzat per l'estudi i còpia de models i formes arquitectòniques històriques, sent freqüent que s'organitzessin visites a monuments històrics. Això es deu a la tendència eclèctica⁵ que havia promogut el primer director de l'Escola, Elies Rogent (1821-1879). Quan Jujol estudia a l'escola el director és Lluís Domènech i Montaner (1849-1923), que mantindrà aquesta tendència, cercant, però, un apropament més profund cap a les formes de l'arquitectura local, característica del moviment modernista dominat a l'escola i del qual n'és un gran exponent.

Jujol dugué a terme el curs preparatori entre 1897 i 1900, necessari a l'època abans d'iniciar les assignatures de la carrera d'arquitectura, mentre que aquestes les cursà entre 1901 i 1905, obtenint el títol, finalment el 1906.⁶

El seu treball final consistí en un establiment termal, els quatre plànols del qual es conserven a l'Arxiu de l'ETSAB. Aquest projecte destaca pel seu racionalisme i per una certa tendència classicista, no molt propera a l'estil transgressor i tant particular que caracteritzarà les seves obres més celebres. Tot i això, és innegablement una obra jujoliana, on podem veure ja els seus característics i adornats títols i sobretot la gran rellevància que dóna al color. Com diu Montserrat Duran, en molts dels plànols fets per l'arquitecte s'aprecia que el traçat sembla fet sense massa passió; en canvi, és en els detalls, símbols i signes on Jujol desplega la seva creativitat. Això ja es pot veure en aquest treball, on el traçat de la compartimentació interior és senzill i en alguns casos poc treballat, mentre que destaca pel gran ús del color, poc comú en plànols tècnics.⁷

⁴ Jujol, J.M.; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, p. 15.

⁵ En arquitectura l'eclècticisme és la corrent que defensa la combinació de formes arquitectònics històriques.

⁶ Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona. *Expediente del alumno D. Jujol i Gibert. José M. 1906*.

⁷ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, pp. 46 i 82.

Durant el seu període d'estudis complementà aquesta formació amb la col·laboració amb el Cercle Artístic de Sant Lluç, un centre de pràctica artística i foment cultural d'ideologia cristiana. Aquest fou fundat a Barcelona l'any 1893 pel pintor Joan Llimona, l'escultor Josep Llimona, el dibuixant Antoni Utrillo, l'artista Alexandre de Riquer i pel regidor de la Lliga a la ciutat de Barcelona, Alexandre Pons. Els seus fundadors eren seguidors del catalanisme conservador cristià del bisbe Josep Torres i Bages, per aquest motiu l'objectiu del Cercle era promoure l'art acceptat per la moral cristiana, en un moment d'increment de l'anticlericalisme i en què consideraven que l'art promogut pel Cercle Artístic de Barcelona era massa frívol i laic.

Jujol, que destacà sempre per la seva profunda religiositat, s'implicà de manera notable amb aquesta organització, sent-ne vicepresident l'any 1911. També formà part del seu Comitè d'Honor a la *V Exposición Internacional de Bellas artes e industrias Artísticas* de 1907 i participà en dues mostres d'art, realitzades la primera el 1925 i la segona el 1927, on exposaren a part d'ell Gaudí, Lluís Bonet, Joan Martorell i altres arquitectes destacats.⁸

Encara sent estudiant, començà a treballar l'any 1901 com a ajudant d'Antoni Maria Gallissà (1861-1903), professor de Jujol, seguidor de Domènech i Montaner i apassionat del detall. Gallissà, un home de gran coneixement i bagatge, li confià disseny d'elements destacables com esgrafiats, ceràmiques o forjats. De la feina que feu per un dels seus més clars mentors, destaca la decoració per a la festa de la Mercè de 1902 del carrer Ferran i elements com esgrafiats o baranes de la casa del mateix Gallissà.

A la mort de Gallissà, al 1903, Josep Maria Jujol passà a treballar com a ajudant d'un altre professor de l'Escola d'Arquitectura i amic del seu antic mestre, Josep Font i Gumà (1859-1922).⁹

3.2. Col·laboració amb Gaudí

Quan treballava amb Antoni Maria Gallissà, Jujol va ser presentat a Gaudí i va començar a col·laborar amb ell. Ara bé, com es produí aquesta coneixença i la seva data exacta és desconeguda, i ha estat motiu de debat entre els estudiosos.

⁸ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, p. 15.

⁹ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, p. 238.

Ligtelijn, Vincent; Saarieste, Rein. *Josep M. Jujol*. Rotterdam: 010 Publishers, 1996, p. 13.

Qui ha explorat més profundament la relació entre els dos artistes és Carlos Flores López, arquitecte i historiador, que ha realitzat rellevants estudis sobre l'arquitectura de Gaudí i ha reivindicat la gran influència de Jujol en ella. El marge de temps que ell planteja és entre 1904 i 1906, havent-hi indicis que la situarien el 1905, tot i que el 1906 és la data més acceptada per motiu que desenvoluparem a continuació.¹⁰

Com Flores remarca, la possible variació d'un any o dos de l'inici de la seva col·laboració pot semblar insignificant. Però qualsevol coneixedor de l'obra de l'arquitecte de Riudoms, com sens dubte és Carlos Flores, sap com són de determinants aquests anys en la seva obra. I és que les primeres obres d'Antoni Gaudí es caracteritzen per conservar un estil eclèctic, utilitzant i inspirant-se en formes de diferents estils històrics, com era comú entre els arquitectes de l'època. Mentre que a partir dels anys 1904-1905 veiem una ràpida evolució de l'arquitectura gaudiniana cap a l'estil propi, trencador, modern i d'una grandíssima originalitat que l'ha fet tan cèlebre actualment, sent la Casa Batlló l'obra inicial d'aquest període.

Ara bé, això no ens pot fer pensar que l'arquitectura primerenca de Gaudí era mancada d'originalitat i una simple còpia d'estils anteriors, ja que les mostres d'originalitat són molt nombroses. Flores usa la definició que en feu Ignasi de Solà-Morales (1942-2003) per il·lustrar-ho, que a parer meu és encertada, segons la qual l'arquitectura inicial de Gaudí seria una "tritració" d'estils històrics.¹¹

D'aquesta manera, la data de la col·laboració dels dos arquitectes podria ajudar a determinar la influència que tingué Jujol en l'evolució de l'estil del Mestre. Alguns autors han ressaltat les semblances entre projectes de Gaudí d'aquest període, com la Tanca de la Finca Miralles i el projecte del Xalet Graner amb obres posteriors de Jujol. És cert que en aquestes obres s'aprecien l'aparició de formes ondulades i menys simètriques, cosa que serà una de les característiques bàsiques de l'arquitectura Gaudí durant la seva maduresa.

El que ha obert a plantejar-se una primerenca col·laboració és el debat al voltant de qui va presentar Jujol a Gaudí. Els dos candidats són l'amic de Gaudí, Pere Santaló Castellví (1849-1931), metge, i Jaume Bayó Font (1873-1961), professor de Jujol, sent aquest segon el més acceptat i el que defensa Flores, basant-se en el testimoni de Cèsar Martinell (1888-1973). Si aquest fos el cas, aquest fou professor de Josep Maria Jujol durant els cursos 1902-1903 i 1904-1905, fent plausible aquesta la teoria de la influència de Jujol en l'evolució de Gaudí.¹²

¹⁰ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, p. 234.

¹¹ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, pp. 227-229.

¹² Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, p. 238.

El problema és que no existeix cap prova de la participació de Jujol en obres de Gaudí fins a la Casa Batlló, l'any 1906. El fet que la seva participació en aquesta hagi estat motiu de debat durant molt de temps obre la temptació a pensar que potser també havia participat en obres anteriors, però el més acceptat i més prudent, atenint-se a la informació que tenim ara mateix, és pensar que l'evolució de les formes d'aquestes obres anteriors es deuen al propi enginy de Gaudí. Per tant, Jujol no fou l'iniciador d'aquest canvi, sinó que hi influí i va contribuir al fet que es desenvolupés quan aquest ja s'havia iniciat.

Com hem dit, la Casa Batlló (1904-1907) és la primera obra d'Antoni Gaudí en la qual sabem que Josep Maria Jujol participà segur. Considerada una de les obres mestres de l'arquitecte, destaca per l'adopció final de les formes ondulades i d'inspiració naturalista i pel gran ús del color. Jujol hi participà dissenyant elements de decoració interior, mobiliari i molt probablement el disseny dels treballs ceràmics de la façana i part interior.¹³

És a la següent gran obra del cèlebre arquitecte, la Casa Milà (1906-1912), on existeixen més proves de la gran implicació de Jujol; de fet, una mostra de la gran confiança que el Mestre tenia en ell és que Jujol dirigí les obres quan Gaudí va anar a Mallorca per iniciar les obres de la catedral. També en dissenyà gran part dels forjats, mobles i decoració interior. Els sostres i les columnes del pis principal van ser pintats per ell mateix. Federico Correa, que va ser alumne de Jujol, relata que els Milà li explicaren que la tècnica de pintura de Jujol era la següent: "Ho feia ell personalment amb un drap moll de pintura i un petit bastonet de fusta. Feia com una catapulta i el llençava contra la paret; la taca, que començava a caure cap avall, deixava una forma irregular que Jujol després resseguia per tota la vora amb un pinzell moll de purpurina". Una altra anècdota, que Correa afirma que li explicà Jujol en persona, és que les reixes ondulades que Gaudí havia dissenyat pel semisoterrani van ser substituïdes per unes de rectes per estalviar diners. Jujol personalment les vinculà amb unes estenalles per no traïr el disseny de Gaudí.

L'obra rebé una forta crítica per una part de la premsa de l'època, i als Milà no els acabà de convèncer l'originalitat que presentava, substituint els dissenys més agosarats als anys 60.

Posteriorment, Gaudí també va involucrar Jujol en la mencionada reforma de la Catedral de Palma de Mallorca (1903-1914). Jujol s'ocupà principalment de decorar amb pintures a l'oli el cor de fusta de la catedral. La seva tècnica era poc convencional, segons el

¹³ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, p. 53.

testimoni d'un ajudant del bisbe. Jujol utilitzava una brotxa xopa de pintura per realitzar grans taques i regalims de pintura sobre la fusta, mentre Gaudí l'observava i l'animava. L'estil trencador dels arquitectes no fou ben vist pel quadre catedralici, que els acomiadà després de la mort del Bisbe Campins, que havia estat qui havia contractat Gaudí.¹⁴

Al Parc Güell, però, segurament és on es veu la millor compenetració entre Gaudí i Jujol. L'abast real de l'obra del tarragoní continua sense estar clar. Per exemple, les decoracions de trencadís dels plafons de la sala hipòstila contenen la firma de Jujol. D'altra banda, al famós banc superior s'hi ha trobat inscripcions marianes típiques de Jujol. Alguns autors com Joan Matamala (1893-1977) defensen la participació de Jujol, però d'altres com Joan Bassegoda (1830-2012) creuen que és principalment obra de Gaudí.

Josep Maria Jujol Jr., fill de l'arquitecte, historiador de l'art i biògraf del seu pare, afirma que tots els aspectes tècnics del Parc són obra de Gaudí, mentre que tota la decoració seria obra de Jujol. Fos com fos, al Parc Güell, els arquitectes redefeixen l'ús del trencadís i les seves formes de composició. És destacable, també, l'ús que feren de materials reciclats, aprofitant material trencat dels treballadors i de la mateixa casa de Jujol, per realitzar les composicions.

La implicació de l'artista en l'obra magna de Gaudí a la qual es dedicà en exclusiva els últims anys de la seva vida, el Temple Expiatori de la Sagrada Família, va consistir en alguns elements de decoració com una sèrie d'escuts episcopals i el seu segell oficial. Es diu que la maqueta original de Gaudí del temple va ser pintada per Jujol, ja que segons el pla original, l'edifici hauria de ser pintat en la seva part exterior. L'incendi del taller de Gaudí a la Sagrada Família provocat per anarquistes l'any 1936 va destruir molts dels plànols originals de Gaudí per l'obra i la mencionada maqueta, fent impossible de saber-ho del cert.¹⁵

Josep Maria Jujol també dugué a terme alguns treballs menys coneguts per Antoni Gaudí, com el disseny dels tapissos de tres columnes pels Jocs Florals de 1907 amb les al·legories que els representaven. Les pintures murals que al 1908 feu a l'arc del carrer de la Tapineria per celebrar el VII centenari de Jaume I o els polèmics fanals fets a Vic per commemorar el centenari del naixement de Jaume Balmes, que foren decorats per Jujol, i que serien destruïts el 1924 durant la dictadura de Primo de Rivera.

¹⁴ Jujol, J.M. *Josep Maria Jujol, arquitecte 1879-1949*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 1988, p. 99-100.

¹⁵ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, p. 21.

D'entrada, els dos arquitectes semblarien personatges molt dispars. Primerament, eren de dues generacions molt diferents, ja que es portaven vint-i-set anys. Gaudí, per la seva banda, era un home enèrgic, diligent, meticulós en el treball i d'una gran confiança en si mateix i en la seva feina, que podia molts cops ser vista com a arrogància. En canvi, Jujol era una persona discreta, humil, que s'expressava millor dibuixant que parlant i que treballava més per impuls que per càlcul.

Tanmateix, la connexió entre els dos fou intensa i l'admiració bidireccional. Gaudí, que en la seva joventut tingué una poc coneguda època de "dandy" on no reparà en luxes, havia deixat aquests temps enrere. En paraules de Flores "Jujol era una persona humil, mentre que Gaudí s'esforçava per ser-ho."¹⁶ El mestre admirava aquesta condició natural de Jujol. A més, la seva comuna devoció religiosa, l'origen al Camp de Tarragona i l'interès per l'art barroc els unia.

Amb Gaudí, Jujol, que admirava la seva obra abans de conèixer-lo, trobà un ambient de treball on la seva creativitat no només era acceptada, sinó també promoguda. Antoni no només donà carta blanca a Jujol, com mostren diversos testimonis de l'època, sinó que també esperonà al seu més tímid ajudant a expressar-se més lliurement. Segons David Ferrer, Gaudí únicament considerava veritables col·laboradors a Berenguer, Rubió i Jujol.¹⁷ De fet, les mostres d'afecte de Gaudí vers Jujol eren freqüents, cosa que era poc comuna en ell. Una de molt definidora s'hauria produït en una reunió entre els dos i el cardenal Vidal i Barraquer (1868-1943), quan aquest pregunta a Jujol "És vós deixeble de Gaudí?", al que Gaudí intercedí responen "deixeble no, germà". Tot i que com Carlos Flores diu la relació entre els dos, en part degut a l'edat, era més propera a la d'un pare i fill.

En conclusió, Jujol va ser una peça clau en la definició de l'arquitectura gaudiniana i la creació dels elements tan particulars que la caracteritzaven, especialment en l'ús atrevit del color. Per la seva banda, Jujol acabà la seva formació amb Gaudí, la influència del qual es veu en totes les seves obres posteriors. Algunes molt identificables són el disseny d'estructures equilibrades, l'organització d'espais fluids, articulats molts cops entorn un espai buit central i el disseny d'itineraris sobre les cobertes dels edificis.¹⁸

¹⁶ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, p. 280.

¹⁷ Ferrer, David; Gómez Serrano, José. *Els arquitectes de Gaudí: Berenguer, Rubió, Jujol, Sugrañes, Ràfols, Quintana, Martinell, Bergós, Bonet, Puig Boada*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002, 32.

¹⁸ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982, 248, pp. 273 i 342.

3.3. L'arquitectura de Josep Maria Jujol

A diferència de Gaudí, la majoria dels clients de Josep Maria Jujol no serien burgesos de Barcelona, ni comptaria amb el pressupost per permetre's la monumentalitat pròpia dels seus edificis. La majoria dels clients de Jujol serien petits propietaris rurals i capellans de pobles de l'interior, de manera que la tipologia de construccions més abundants entre les seves obres seran les esglésies i els habitatges unifamiliars. Molts projectes els farà de manera interrompuda, quan els propietaris tenien el capital per permetre-s'ho. Això causarà que una altra característica comuna de les seves obres sigui que estiguin inacabades.

L'origen de la majoria dels contractes que rep Jujol són o per part de coneguts i amics de l'arquitecte, o provinents de persones i entitats lligades al moviment associatiu catòlic. Aquest és el cas de les seves obres al Camp de Tarragona, territori en aquell moment amb un fort arrelament i influència de l'Església catòlica a través del seu arquebisbat. Un altre cas és el de Sant Joan Despí, població on a través de les seves coneixences aconseguí una gran acceptació i hi treballà intensament.¹⁹

Jujol, que molts cops ha estat vist com un "simple dibuixant intuïtiu", per molt que no dediqués el mateix esforç als aspectes formals que dedicava als detalls i decoració, no ho feia pas per falta de capacitat. Era una persona polifacètica amb uns amplis coneixements en diferents camps. Les seves notes tant de batxillerat com de la carrera eren altes en matèries més tècniques o científiques com artístiques o de lletres. Sabia llegir i escriure en llatí, assistí a classes d'italià i era un gran coneixedor de la història de l'arquitectura. De la mateixa manera, també tenia un gran interès per les matemàtiques i coneixements d'enginyeria. L'aplicació de la sòlida formació es pot veure en el fet que no tingué mai ajudants; els seus únics col·laboradors van ser els artesans i els paletes amb els qui treballava. Tampoc podem oblidar que molts cops s'implicava directament en les feines artesanals dels seus projectes.²⁰

Pel que fa a característiques formals, va saber crear el seu propi estil o "manera" que fan les seves obres úniques i identificables. L'ús de formes ondulades, inspirades per Gaudí, són comunes en les obres més rellevants, tot i que Jujol es va basar menys en formes naturals i usa més la pròpia imaginació. A través del reaprofitament de materials, farà de la modèstia del seu pressupost una virtut. Convertir el rebuig en art i reinventar l'ús dels objectes és una temàtica comuna al llarg de la seva carrera.

¹⁹ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, pp. 31-32.

²⁰ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, pp. 328 i 337.

Però, indubtablement, el que més el caracteritzarà serà el domini del color i l'ús desacomplexat que en fa. En especial, un blau intens que és conegut com a "blau Jujol" o l'ús abundant de daurats i purpurina, coneguda pels seus alumnes com a "jujolina". Molts autors han ressaltat les semblances que hi ha entre l'arquitectura "intuitiva" de Jujol, plena de formes irregulars i missatges irracionals, amb l'expressionisme i, fins i tot, amb "l'alliberació del subconscient" que propugnava l'encara no desenvolupat surrealisme.²¹

3.3.1. Primeres obres

El primer projecte que Jujol dugué a terme pel seu compte fou el Teatre del Patronat Obrer de Tarragona, l'any 1908. L'obra sembla que havia de ser dirigida per Gaudí inicialment, però aquest recomanà a Jujol per a la feina. El Patronat Obrer era una organització associativa catòlica, i per això Jujol dissenyà l'edifici seguint simbologia religiosa i també marina, probablement per representar el caràcter costaner de la ciutat. Segons el fill de Jujol, el teatre fou concebut com un vaixell al·legòric (l'església), solcant les onades que representen les dificultats de la vida.²² Tingué el repte d'encabir un teatre en un espai reduït i salvar el desnivell que hi havia entre el jardí del patronat i la rambla de Tarragona, raó per la qual va fer la nova entrada del teatre des de la rambla, pel primer pis del teatre.²³ Finalment, per desacords amb la direcció del patronat, no pogué acabar l'obra; a més, veié en vida com el teatre es convertia en cinema i gran part de la seva feina era descartada.

A continuació, l'arquitecte va rebre alguns encàrrecs de burgesos barcelonins. Primerament fou el seu amic Salvador Sansalvador, qui li encarregà dues torres a la finca familiar, la Torre Sansalvador (que no s'acabaria) i la Torre Queralt (1917). Però fou l'industrial i marxant d'art Pere Mañach (1870-1940), conegut per ser el primer marxant de Picasso, el primer client adinerat de Jujol, una accepció dins la seva carrera. Mañach, que havia heretat l'empresa de caixes fortes i articles de serralleria familiar, li encarregà l'any 1911 la decoració de la botiga que tenia al Carrer Ferran de Barcelona. L'obra va esdevenir una de les més originals, singulars i extravagants de l'arquitecte, ja que la decorà amb símbols religiosos i una explosió de colors. El sostre de la botiga era de formes irregulars i ondulants, com si hagués estat feta amb materials mal·leables, la porta era feta amb vidres posats de manera irregular i el cartell no era menys acolorit que l'interior. Dels mobles en destaquen les cadires en forma de cor. L'obra no fou entesa en el

²¹ Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, pp. 282-300.

²² Llinas Jose; Jujol J.M. Sarra, Jordi. *Josep Maria Jujol*. Colònia: Benedikt Taschen, 1994, p. 35.

²³ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, p. 92.

seu moment i va rebre fortes crítiques, però va ser una bona campanya publicitària per al client i l'artista. Es conserven poques fotografies de la botiga d'aquella època i, al ser en blanc i negre, la seva composició cromàtica real continua sent motiu de debat.²⁴

Pere Mañach també encarregaria a Jujol diversos mobles i la reforma dels seus tallers a Gràcia l'any 1916. Malauradament, la crisi que es visqué a l'estat espanyol després de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) afectà els negocis de Mañach perdent, així, el que va ser el seu client privat amb més recursos.

3.3.2. Jujol al Camp de Tarragona

La resta de projectes jujolians a la seva terra d'origen es poden dividir en dues categories: els d'edificis religiosos i les reformes d'habitatges. D'aquestes últimes en trobem una a Tarragona, la Casa Ximenis de 1914 i dues a la petita localitat dels Pallaresos, on també construï l'auster ajuntament entre els anys 1917 i 1920. Les cases dels Pallaresos són la Casa Bofarull (1914-1933) i la Casa Andreu Fortuny (1920-1944). Els llargs períodes de construcció es deuen al fet que els propietaris contractaven a Jujol per realitzar reformes a les cases segons com havia estat de bona la collita aquell any, definint un conjunt de reformes en un projecte realitzat amb interrupcions.

A la Casa Bofarull, els canvis més grans que hi feu van ser la construcció d'un portal, el redisseny de la façana i eixida posterior, la construcció del mur del jardí i l'escala que puja fins a la torre superior, que coronà amb una estàtua metàl·lica de l'Arcàngel Gabriel. També hi va fer, però, una multitud de petits canvis; en destaquen els fets a partir de la reutilització de materials, com la "font-drac" del jardí, les arades convertides en frontisses d'una porta o el porró i escudella adherides al mosaic ceràmic del teulat. Un altre detall digne de menció és la important presència del mencionat "blau Jujol" a la casa.²⁵

A la Casa Andreu o Fortuny, les reformes van ser una mica més modestes, començant pel celler i les premses i continuant pel menjador, entrada i façana. En destaca el moble finestra que connecta el vestíbul amb el menjador, donant una sensació de continuïtat.²⁶

²⁴ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, pp.24-26.

²⁵ Llinas Jose; Jujol J.M. Sarra, Jordi. *Josep Maria Jujol*. Colònia: Benedikt Taschen, 1994, pp. 90 i 92.

²⁶ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, pp. 173-174.

Entre els projectes religiosos de Jujol a Tarragona en destaquen el cambril del convent dels Carmelites (1918) a la mateixa ciutat de Tarragona, la reforma de l'església de Constantí (1911-1919) i l'acolorida reforma que feu a l'església de Vallmoll (1925). Però per sobre de tot, i a pel fet que eren esglésies d'obra nova, l'església de Vistabella i el santuari de Montferri.

L'església de Vistabella es va construir entre 1918 i 1924, el motiu era que la petita localitat no comptava amb cap temple i els seus habitants s'havien de desplaçar per anar a missa. Pel devot Jujol, la possibilitat de construir una nova església, sens dubte, va ser un fet important. Com la majoria de les seves construccions va ser un projecte humil. El terreny el donà un pagès local i la major part de la pedra utilitzada, com el mateix artista relata, fou reaprofitada de la que havien tret els camperols locals dels camps fins al moment. La nau de l'església va ser concebuda com una única volta creada a partir de fer diverses voltes esglaonades, engrandint l'espai interior. Aquest està decorat amb frescos de temàtica natural. A l'exterior la pedra és a la vista i l'agulla del campanar és triangular, accessible des de l'interior a partir d'una escala i un recorregut per sobre la coberta. En analitzar aquestes característiques mencionades, ens podem adonar que és una de les obres de l'arquitecte més gaudinianes.²⁷

La sort que tingué d'acabar l'església de Vistabella no es repetí al proper santuari de Montserrat de Montferri (1926-1935), un dels seus projectes més ambiciosos. En la construcció només hi treballaren dos paletes; la resta de treballadors eren habitants locals voluntaris. L'únic material comprat va ser ciment de pòrtland, que es barrejava amb cendra de carbó d'una estació pròxima i se li donava forma de bloc amb una calaixera vella. Gràcies a l'enginy de Jujol i a la voluntat dels locals es va aconseguir construir gran part de les voltes parabòliques que aguantaven la nau central i que havien de crear unes formes semblants a les de la muntanya de Montserrat abans que el projecte s'abandonés definitivament per falta de capital.

3.3.3. Jujol a Sant Joan Despí

Josep Maria Jujol arribà a Sant Joan Despí el 1913, per encàrrec de la seva tia Josefa Romeu, que volia fer-s'hi una casa d'estiueig. Aquesta es finalitzà el 1916, però Jujol

²⁷ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, p. 143.

Llinas Jose; Jujol J.M. Sarra, Jordi. *Josep Maria Jujol*. Colònia: Benedikt Taschen, 1994, pp. 107-108.

estaria vinculat a la població de per vida. St. Joan en aquell moment era una petita localitat majoritàriament agrícola, que començava a tenir cert renom com a població d'estiueig per a la petita burgesia barcelonina, que s'hi construïa torres per passar-hi les vacances.

La mencionada casa d'estiueig de Romeu és la Torre de la Creu, inicialment coneguda com a Torre Gibert i també coneguda popularment com a Torre dels Ous, una de les obres més icòniques de l'arquitecte. Aquí, Jujol tingué una gran llibertat en el disseny i el resultat és una obra innovadora i agosarada tant en aspectes estilístics com formals, on destaca un ús generalitzat de les formes ondulades i d'arcs parabòlics. La casa es compon a partir de la unió de tres cossos cilíndrics. Inicialment havia de ser dividida en dos habitatges, un dels cilindres era assignat a cada habitatge i el tercer servia com a distribuïdor. Per aquest motiu a l'interior també hi trobem dues escales de caragol per pujar als pisos superiors. Però el que més crida l'atenció de la torre, i que li donà el seu sobrenom, són les quatre cúpules que coronen la casa. Si la major part de la casa està pintada de blanc, només trencat per parts en blau (blau Jujol), les cúpules destaquen pel seu colorit trencadís. Actualment, aquests són de ceràmica, però originalment havien estat fets amb vidre reciclat, cosa que feia brillar el teulat.²⁸

A St. Joan Despí és on probablement l'arquitectura de Jujol assolí més acceptació. Després de la Torre de la Creu s'encarregà de la construcció o reforma de diverses cases a la població, creant el que s'ha definit com una "petita urbanització jujoliana". D'aquestes són rellevants: la reforma de la Torre Rovira (1926), Cal Passani (1932) i la Torre Serra Xaus (1921) que estan formades per cossos quadriculats, sense les formes ondulades típiques de Jujol. El propietari d'aquesta última, Pere Xaus, era un constructor local. Gràcies a la relació amb ell, Jujol aconseguí incrementar el nombre de contractes a la localitat.

Ara bé, si hi ha un habitatge de Jujol que destaquí a part de la Torre de la Creu és Can Negre (1915-1930). Aquesta casa va ser encarregada a l'arquitecte mentre encara treballava a la casa de la seva tia, per Pere Negre, un dels propietaris agrícoles més destacats de St. Joan. La casa era una antiga propietat familiar que consistia en l'habitatge en si i un petit terreny que servia com a jardí.

²⁸ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, pp. 107-111.

Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, pp. 38-43

L'activitat de Jujol a St. Joan va més enllà d'aquests projectes més cèlebres, ja que va ser nomenat arquitecte auxiliar municipal el 1926, realitzant molts projectes amb l'arquitecte municipal Gabriel Borrell. A l'arxiu de la població es conserven actualment una seixantena de plànols d'arquitectura produïts a conseqüència de les seves activitats. Però Montserrat Duran Albareda, exdirectora de l'arxiu de St. Joan Despí i biògrafa de Jujol, constatà que la gran majoria dels projectes del tarragoní dels quals se'n conserven plànols a l'arxiu van ser duts a terme per encàrrecs de particulars, ja que a Jujol no se li assignà cap de les grans obres d'equipament municipal.²⁹

Encara que la família Jujol-Gibert visqué sempre a Barcelona, l'arquitecte imità alguns dels seus clients i es construï una petita casa d'estiueig a la població el 1932, la Torre Jujol.

3.3.4. Exposició Internacional de 1929 i altres projectes a Barcelona

El 1924 Jujol treballà en projectes d'habitatges a Barcelona. Un d'ells és la reforma de la Casa Bruguera, un projecte menys arriscat i tradicional comparat amb els seus últims treballs, més semblant a les obres que feien els primers modernistes. Les reformes més destacables són esgrafiats, especialment els de la façana dedicats a Sant Josep Oriol.

El segon d'aquests projectes d'edificis, la Casa Planells, va ser molt diferent. Jujol dissenyà tres projectes des de 1922 per al contractista Evelí Planells, consistien en una casa unifamiliar amb tres plantes i soterrani, aprofitant una petita parcel·la entre la Diagonal i el Carrer Sicília. El primer projecte era el d'una casa per a un metge i la seva consulta, però Planells canvià d'idea i projectà una casa per a ell. En ser els dos devots cristians, van concebre l'edifici com un monument a la Verge Maria, figura que presidiria la casa sota un baldaquí.

El segon projecte també va ser descartat pel seu cost, apostant per construir un edifici de pisos per a lloguer, molt més rendible. El tercer projecte de Jujol destaca per la seva senzillesa i modernitat, abandonant el barroquisme per un funcionalisme que és involuntàriament molt innovador. Finalment, l'edifici constaria d'uns baixos, entresol, principal, tres pisos i un àtic però, finalment, Jujol només treballà fins al segon pis. En deixar l'obra, es van descartar els elements decoratius marians del terrat.³⁰

²⁹ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, pp. 36-37.

³⁰ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, pp. 130-132.

Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, p. 179.

D'altra banda, el disseny del Palau del Vestit i la font de la Plaça Espanya per a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 és l'única incursió al món de l'arquitectura monumental i la primera en l'edificació pública de la carrera de Jujol. Tal com documenta Joan Molet, l'únic concurs per a la realització d'un edifici públic al qual s'havia presentat era per una biblioteca per a la Mancomunitat de Catalunya el 1923, però no obtingué ni el primer lloc ni els accèssits. Per aquests motius, aquest projecte ha estat vist molts cops com una anomalia en la seva obra i probablement és una de les seves obres menys apreciades.³¹

La primera idea de realitzar una segona Exposició Internacional de Barcelona havia estat desenvolupada per Puig i Cadafalch el 1905 i havia rebut el suport de la Mancomunitat de Catalunya. A partir de 1914, finalment, el projecte seria dut a terme per la dictadura de Primo de Rivera, depurat dels elements de reivindicació de la identitat catalana amb què s'havia ideat.

Qui donà a Jujol l'encàrrec fou el director de l'Escola d'Arquitectura i vocal de l'exposició Francesc de Paula i Nebot, al qui se li encarregà que seleccionés entre el claustre de professors arquitectes per el disseny dels palaus. Jujol, que era professor des de 1913 (fet que tractarem més profundament més endavant), fou un dels elegits.

Les construccions de Jujol per a l'exposició es caracteritzen per un classicisme depurat amb un fort caràcter acadèmic, molt diferents del modernisme atrevit i caracteritzat per les formes irregulars per les quals se'l coneix. Molts cops s'ha atribuït l'aposta pel classicisme a la imposició de la dictadura de Primo de Rivera, fent la comparació amb el modern Pavelló Alemany de Mies van der Rohe, que representava la democràtica República Alemanya de Weimar. Això avui és qüestionat pels acadèmics, ja que l'estil definitori de les exposicions internacionals des de la *World Columbian Exposition* de Chicago de 1893 havia estat un classicisme monumentalista gens diferent al de la de Barcelona de 1929. Per tant, la creació d'unes obres "poc jujolianes" es deu a l'adaptació de l'arquitecte a l'estil que caracteritzava aquesta classe d'esdeveniment.³²

També és digne de menció un fet de la vida Josep Maria Jujol durant els anys que preparava el projecte, i és que el 19 de desembre de 1927 es casà amb la seva cosina Teresa Gibert. Jujol, que tenia dinou anys més que la seva esposa, es casava després de quaranta-vuit anys de solteria, curiosament l'any posterior a la mort de Gaudí el 10 de juny del 1926. Això marcà un canvi en la producció de l'arquitecte, deixant enrere la seva

³¹ Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, pp. 56-62.

³² Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020, pp. 57-58.

època de major creativitat, treballant a partir d'aquest moment en general en projectes més modestos, però segurament menys arriscats.

Tot i que en el cas de les obres de l'Exposició els motius de la seva sobrietat i classicisme és més probable que siguin la continuïtat estilística amb els anteriors esdeveniments, el viatge de noces que feu amb la seva esposa a Itàlia podria haver-hi influït també. Aquest va ser l'únic viatge de Jujol a l'estranger. D'entrada havia de durar dues setmanes, però finalment l'allargaren a tres mesos. Jujol, que tenia un gran interès en l'art clàssic romà, va aprofitar per observar un gran nombre de monuments *in situ*, inspirant-se probablement en les seves formes a l'hora de dissenyar el projecte.

El conegut com a Palau del Vestit (el nom original era Palau de Pedagogia, Higiene i Institucions Socials) va ser construït en un emplaçament complicat, en forma de "ela tombada", ja que era l'espai entre la Plaça Espanya, l'Avinguda Maria Cristina i la Avinguda del Paral·lel. Jujol feu tres projectes diferents d'aquest edifici, i a cada un en simplificà les formes, especialment reduint la divisió dels espais interiors i la monumentalitat de la cúpula.

En la segona obra de Jujol per l'exposició, la Font de la Plaça Espanya, potser és on més es pot apreciar la influència de l'arquitectura romana. A l'estar situada en la intersecció amb moltes vies d'accés, apostà per una estructura de tres façanes que formen un triangle equilàter, de manera que a cada via hi ha encarada una façana o vèrtex del triangle. La decoració escultòrica de la font va ser obra de l'escultor olotí Miquel Blay (1866-1936) i representaven els rius de la península Ibèrica. Als filacteris³³ dels vèrtexs s'hi inscrivieren els noms de personatges rellevants de la història d'Espanya.

Alguns autors han volgut reivindicar el caràcter jujolià d'aquests projectes. Joan Molet a l'obra col·laborativa "Jujol. L'arquitecte del color" (2020), en reivindica aquest caràcter, ja que "en ambdues construccions es mantenen molts principis de l'arquitectura de Jujol encara que traduïts a unes altres formes". L'autor en destaca els següents elements: el recurs del triangle per crear espai, el joc de còncaves i convexes i el moviment centrífug.

³³ Imitació un tros de tela o de pergamí amb els extrems enrotllats, servia per incloure inscripcions a les obres arquitectòniques.

3.4. Jujol professor

Tot i ser una faceta poc coneguda de Jujol, l'ensenyança va ser un factor molt important dins la carrera professional de l'arquitecte, a la que es dedicà del 1910 al 1949, amb l'única interrupció de dos anys entre 1938 i 1940, sumant un total de trenta-set anys (trenta-nou segons el seu expedient d'època franquista on es considera il·legítima la seva depuració).

L'evolució de l'exercici de Jujol com a professor pot ser estudiada gràcies a la conservació dels seus expedients a les dues institucions on treballà: l'Escola d'Arquitectura de Barcelona (avui en dia Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona) i l'Escola del Treball de Barcelona.

La primera posició que ocupà a l'Escola d'Arquitectura va ser la de professor auxiliar interí de "Flora i Fauna". Tres anys més tard impartiria "Còpia de Detalls" com a professor auxiliar numerari. Jujol continuaria escalant dins la jerarquia de l'Escola, convertint-se en professor interí de "Còpia de detall i modelatge en fang" el 1914 i, finalment, el 1921 catedràtic d'aquestes mateixes disciplines.³⁴

A l'Escola del Treball Jujol hi entrà més tard, el 1928, a finals de la dictadura de Primo de Rivera. Aquests foren moments convulsos des d'un punt de vista polític. Durant la dictadura s'havia prohibit l'ús del català a l'Escola i gran part del personal, director inclòs, n'havien estat expulsats.

Durant el període posterior aquesta tensió política només feu que augmentar. El 1931 es produí la proclamació de la Segona República, el 1933 arribada al poder la dreta i el Front Popular d'esquerres el 1936, cosa que acabaria portant a la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Jujol, que sempre havia evitat posar-se en política, no va poder evitar en aquells temps convulsos i polaritzats de quedar-se encallat en un incòmode punt intermedi.

D'entrada, la situació de l'arquitecte sota la República no semblava problemàtica. El 1931 fins i tot feu per encàrrec de la direcció de l'Escola del Treball una estàtua que simbolitzava la República per al vestíbul d'aquesta institució. Va ser amb l'arribada de la Guerra Civil i l'onada d'anticlericalisme quan la seva situació començà a empitjorar. Jujol, conegut per ser un devot cristià, el 26 d'octubre de 1938 és expulsat de l'Escola d'Arquitectura, i poc després de l'Escola del Treball.

³⁴ Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona. [Expediente de] Don José M. Jujol y Gibert. Profesor. 1910-1949.

Amb el triomf franquista a la guerra, el 1940 Joan Bassegoda va ser nomenat nou director de l'Escola d'Arquitectura. Aquest de seguida impulsà la restitució dels professors i alumnes expulsats. Josep Maria Jujol va ser un d'ells, aconseguint també que se li pagués el que li mancava del sou de 1938.³⁵

L'ensenyament continuarà sent una activitat clau en els últims anys de Jujol després de la guerra, quan els seus projectes com a arquitecte s'aniran tornant cada cop menys nombrosos i més discrets. De fet, tal i com es pot comprovar al seu expedient, el 16 de març de 1949 se li comunicà que la seva jubilació havia de ser efectiva el 16 de setembre del mateix any. Mai arribà a jubilar-se, ja que morí abans.

El pas de Jujol per l'Escola d'Arquitectura com a professor és un dels que ha deixat una marca més important en el temps. Això no és deu únicament al llarg període en què exercí, sinó també a la particularitat de les seves classes. "Còpia de Detall" era una de les assignatures clàssiques de l'ensenyament d'arquitectura. Aquesta consistia en la còpia de detalls estilístics de monuments històrics.

Una assignatura que, a primera vista, sembla molt estandarditzada, però que era duta a terme per Jujol de manera particular. D'entrada, intentava sempre que podia que els estudiants fessin còpia de monuments que poguessin visitar *in situ*. A més, molts cops aquestes còpies eren fetes a escala real. On es notava més la influència del professor era en els passos posteriors. Un cop realitzat l'esbós, els alumnes havien de pintar el dibuix, però el que li interessava no era el perfeccionisme, sinó que s'aprenqués a utilitzar el color i a expressar-se a través d'ell.

També era usual que el mestre s'impliqués directament en la decoració dels dibuixos i que passés a veure l'obra dels alumnes, afegint un petit retoc de color. Així mateix, cal destacar els títols en les seves característiques lletres modernistes que feia en molts dels dibuixos. Actualment, a l'ETSAB es conserven més de 300 dibuixos fets en aquesta assignatura.

L'opinió dels alumnes sobre les classes de Jujol divergí una mica amb el temps, tot i que en general els seus exalumnes valoren positivament el que n'aprengueren. Durant els primers anys les seves classes van ser molt elogiades, però durant els últims anys tenim diversos testimonis que el descriuen com un professor cansat i a cops absent. Entre els

³⁵ Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona. Don José M. Jujol y Gibert. Profesor. 1910-1949.

seus alumnes que han guanyat posteriorment més renom en trobem dos que mostren clarament una diferència d'opinió. Per una banda, Federico Correa considera Jujol, juntament amb Ràfols, com els millors professors que tingué. En canvi, Bohigas el descriu com un professor anàrquic i que havia perdut l'entusiasme per l'ensenyança, tot i que més tard matisà que, amb el temps, havia arribat a entendre'l millor i a apreciar més el període en què el tingué com a professor.

3.5. Últims anys

Com hem dit anteriorment, després de 1927, ara a càrrec d'una família, Jujol tindrà un paper més discret com a arquitecte privat, centrant-se principalment en la feina més estable que tenia per a tres administracions: l'Escola d'Arquitectura, l'Escola del Treball i l'Ajuntament de Sant Joan Despí.

D'aquesta manera visqué amb certa estabilitat fins que, com per tantes altres persones, la Guerra Civil ho alterà tot. Sabem que, en aquest moment, l'arquitecte i la seva família eren a Sant Joan Despí i tot i que les autoritats revolucionàries locals li prometeren protecció, decidí traslladar-se a la seva residència principal de Barcelona. D'aquest període destaca la radicalitat amb què visqué la seva religiositat el fins aleshores moderat Jujol, realitzant actes religiosos clandestins i, fins i tot, amagant un sacerdot al seu pis. En matèria econòmica, van ser clarament els anys més durs, un cop expulsat de les seves places de professor, el 1938, l'única feina que trobà fou la d'inspector dels desperfectes dels bombardejos en una secció de l'Eixample de Barcelona.³⁶

Si la fi de la guerra i la consegüent reconstrucció, especialment d'edificis religiosos, semblava una gran ocasió perquè Jujol tornés a participar de grans projectes arquitectònics, finalment només li pertocà participar en projectes menors. L'Església s'havia vist reforçada amb la victòria franquista, però el sector més intransigent que s'havia imposat poc tenia a veure amb els membres de les organitzacions socials catòliques i capellans de poble que havien estat mecenes de Jujol.

De la mateixa manera que havia realitzat un monument a la República el 1930, el 1941 realitzà una creu en honor dels caiguts del bàndol revoltat a Sant Joan Despí i l'anomenada "Porta Heroica" (1940) per al Col·legi d'Arquitectes, com a homenatge als professors i alumnes assassinats durant la guerra. Un altre encàrrec menor que tingué fou el disseny dels penons del Gremi de Sant Isidre de Tarragona que feu el 1944.

³⁶ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, p. 174.

D'altra banda, sí que aconseguí que li adjudiquessin les restauracions d'algunes esglésies de petits pobles de l'interior, com per exemple la de Guimerà (1940), la de Bonastre (1940-1944) i reparacions d'altars al Vendrell (1940-1949), a la Colònia Güell (1943-1948), a Sant Joan Despí (1943-1944) i a Vilanova i la Geltrú (1947). Però, segurament, la més rellevant d'aquestes va ser la restauració que feu a Santa Maria del Pi de Barcelona (1942), on es reconstruí el rosetó seguint el model dels dibuixos que havia fet fer als seus estudiants.³⁷ D'altra banda, a partir de l'estudi de la documentació present a l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, he pogut comprovar que Jujol dugué a terme un nombre destacable de reformes menors a la ciutat durant aquest període, fet poc conegut actualment.

Durant els durs anys de la postguerra la delicada salut de Jujol empitjorà i finalment, poc abans de jubilar-se, morí l'1 de maig de 1949, després d'anar a missa, com havia fet sempre.

³⁷ Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003, p. 180-187.

4. ELS DOCUMENTS I FONDS D'ARQUITECTURA

Els fons arquitectònics presenten unes característiques que els fan únics i això també és cert a l'hora de rebre un tractament arxivístic. Aquesta particularitat ha fet que durant molts anys s'hagi aprofundit poc en l'estudi de les necessitats que presenten i se'ls hagi reconegut poc valor, més enllà de l'artístic o visual que puguin tenir certs plànols. Si la falta d'estandardització i de consensos comuns ha estat i continua sent una problemàtica important per a tota la disciplina arxivística, aquest fet ha estat més notori pel que fa a l'aplicació d'aquests coneixements als documents d'arquitectura.

Va ser a partir dels anys setanta del segle XX que diverses veus del món de la gestió documental van fer notar la deixadesa amb la qual s'havia tractat aquesta documentació per part dels experts en la gestió, per l'administració i pels mateixos arquitectes. Aquestes veus vingueren principalment dels EUA, on la negligència havia estat més gran, ja que no hi havia hagut iniciatives com les presents a l'Europa Occidental, on l'administració considerava, com a mínim, l'obligació de conservar la documentació dels projectes d'obra pública o organitzacions professionals com el *Royal Institute of British Architects (RIBA)*, fundat el 1834 al Regne Unit, que preservava també documentació privada.³⁸

Avui en dia, si bé és cert que les publicacions específicament dedicades a l'estudi de la documentació arquitectònica des d'un punt de vista arxivístic continuen sense ser gaire nombroses, la situació és molt diferent de la que era fa poques dècades. Existeixen diverses organitzacions especialitzades en el tractament de fons arquitectònics. A Europa destaquen el mencionat *RIBA*, l'*Architectuurcentrum* d'Amsterdam, els *Archives de l'Architecture Moderne* de Brussel·les o la *Direction générale de l'Urbanisme et de l'Architecture* francesa, que té la particularitat d'ocupar-se del tractament dels fons d'arquitectura abans de retornar-los als arxius que els han de preservar. Als Estats Units han estat les universitats qui més ha contribuït a posar en valor els documents arquitectònics; d'entre elles destaquen les *Special Collections* de la Loeb Library, la biblioteca de la Universitat de Harvard.³⁹

En l'àmbit acadèmic, les primeres contribucions fetes per pioners com el francès Jean-Pierre Babelon han donat el seu fruit, fet que es pot veure clarament amb la creació del *Committee on Architectural Records* per part del *International Council on Archives (ICA)*, que començà sent un grup provisional i s'acabà convertint en una secció de l'ICA entre els

³⁸ Lathrop, Alan K. "The Archivist and Architectural Records." *Georgia Archive* 5.2 (1977): 4, p.26.

³⁹ Gil, Rosa Maria. *L'Arxiu de la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes un arxiu d'arxius per a documentar l'arquitectura*. Universitat de Girona, Treball Final de Màster d'Arxivística 1996, p. 9.

anys 1998 i el 2000. Aquest grup ha estat responsable de la redacció de "*A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries*", la guia més completa de documents d'arquitectura fins al moment.

A Catalunya, la institució que destaca pel que fa al tractament arxivístic de documents arquitectònics és el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC), constituït l'any 1931 com associació professional dels arquitectes. Aquest està organitzat en sis demarcacions: Barcelona, Comarques Centrals, Girona, Tarragona, Lleida i Ebre, comptant amb una seu i un arxiu històric a cadascuna d'elles. En el sector acadèmic destaquen Xavier Tarraubella, Rosa Maria Gil Tort, vinculada durant molts anys al COAC de Girona i a la Fundació Rafael Masó i Andreu Carrascal Simon, director de l'arxiu històric del COAC de Barcelona. Els dos darrers són autors de "*Los documentos d'arquitectura y cartografía. Que són y como se tratan*", l'obra que ens és més propera d'aquesta temàtica.

4.1. La professió d'arquitecte

La professió d'arquitecte, tal com la coneixem, es comença a formar durant el segle XVIII, tot i que existeixen precedents molt anteriors. El primer tractat sobre arquitectura és "*De Architectura*", escrita a finals del segle I aC per Vitruvi, on es detallen els coneixements sobre construcció a la Roma clàssica.⁴⁰

La gran diferència entre l'exercici de l'arquitectura actualment i durant la major part de la història és la forma en què el professional s'implica en la construcció de l'edifici. En el sentit actual, l'arquitecte és el creador intel·lectual de l'edifici, qui el dissenya; la seva implicació en les obres de construcció es limita a comprovar que se segueix el seu projecte i a actuar com a intermediari entre els constructors i el client.

Antigament, la frontera era més fina. El terme arquitecte era utilitzat juntament amb altres com mestres d'obres o mestres constructors per referir-se a l'especialista encarregat tant del disseny com de la direcció de l'obra. La diferenciació entre les dues posicions té origen en la construcció de grans projectes medievals com palaus i catedrals, que requerien major especialització.

⁴⁰ Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, p. 19.

És a partir d'aquí que apareix la figura de l'arquitecte dissenyador dels plànols i, per altra banda, els mestres d'obres o paletes que interpreten els seus dibuixos i s'ocupen de les obres. Aquests professionals rebran a partir del segle XVIII el nom d'arquitectes acadèmics i es diferenciaran dels altres oficis de la construcció per la seva àmplia formació acadèmica, molt lligada a la dels enginyers militars, i pel seu ús dels plànols. Mentrestant, la resta continuaran lligats a la tradició gremial, basada en l'experiència, el coneixement empíric i una implicació més directe en la construcció.⁴¹

L'establiment dels límits de la professió encara tardarà a arribar. Durant el segle XVIII, a través dels canvis que portaran les idees de la il·lustració francesa, es posarà fi al sistema gremial i s'iniciarà un procés d'academització i d'especialització de les professions liberals que causarà la final separació del treball manual de l'intel·lectual. Fins al segle XIX, però, encara existirà paral·lelament la figura del mestre d'obres, amb tasques molts semblants a les de l'arquitecte.

El terme mestre d'obres s'havia utilitzat per referir-se a tècnics de la construcció durant segles, però aquests tenien competències i activitats diverses. A principis del segle XIX es produeix també una especialització i academització d'aquesta professió, diferenciant-se, així, tres professions: arquitectes, mestres d'obres i mestres paletes (els últims sense formació acadèmica).⁴²

Els mestres d'obres ocuparan una posició intermèdia entre els arquitectes i enginyers d'una banda, i els paletes i constructors de l'altra. Tindran formació acadèmica, però també tindran coneixements més pràctics lligats a la tradició gremial i a la repetició de models establerts. A través de l'observació dels projectes de l'Escola Especial de Mestres d'Obres de Barcelona (1859-1971), podem comprovar que en moltes ocasions aquests inclouen plànols per a aspectes relacionats amb la construcció, com poden ser les bastides o la instal·lació de politges.

La seva activitat consistirà en el disseny i en la direcció de projectes de construcció privats de menor escala com habitatges, edificis industrials, comercials o agrícoles. Per altra banda, els arquitectes se centraran en els projectes de caràcter públic i de major envergadura. Durant aquest període també apareixerà la figura de l'aparellador, que s'ocuparà de dirigir la construcció seguint els plànols de l'arquitecte.

⁴¹ Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, pp. 20-21.

⁴² Montaner, J.M. *L'Ofici de l'arquitectura : "el saber arquitectònic dels mestres d'obres analitzat a través dels seus projectes de revàlida" (1859-1871)*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 1983, p. 16.

El fet que durant aquest període la construcció d'edificis privats augmentés mentre que la de caràcter públic minvava, va provocar que els mestres d'obres duguessin a terme un gran nombre de projectes i que molts arquitectes acabessin per acceptar encàrrecs privats de menor complexitat.

Sent evident la superposició de funcions, el 1871 es van suprimir les titulacions i les escoles de mestres d'obres, adoptant les seves funcions els arquitectes. La majoria dels mestres d'obres van reconvertir-se a l'arquitectura. La mostra més clara és que, amb la fundació el 1875 de l'Escola Provincial d'Arquitectura de Barcelona, gran part del claustre de professors provenia de l'Escola de Mestres d'Obres, el seu director Elies Rogent inclòs. Un altre indicatiu rellevant és el fet que el fons de l'Escola de Mestres d'Obres també va ser traspassat a la nova Escola d'Arquitectura.⁴³

Una característica clau de la professió d'arquitecte a Catalunya que apareix el 1929 és la fundació dels col·legis d'arquitectes i l'obligatorietat dels professionals d'estar col·legiats per exercir. A partir d'aquest moment aquestes institucions jugaran un paper clau, exercint el control deontològic i prestant assessorament jurídic. Com hem dit, també gestionen centres de gestió documental especialitzats en l'arquitectura que han estat clau per a la conservació i tractaments dels fons arquitectònics al nostre territori.

Els últims grans canvis profunds que ha patit la professió es produeixen durant la segona meitat del segle XX. Fins al moment, els arquitectes tenien dues maneres d'exercir la seva professió; treballar per a l'administració en projectes públics de construcció i urbanisme o l'exercici liberal de la professió, és a dir, treballar per a clients privats. Avui en dia és molt comú, però, que els arquitectes treballin com a assalariats per a oficines d'arquitectura. Aquesta tendència nasqué a finals del segle XIX als Estats Units amb la construcció dels gratacels. A Europa arribà amb la gran feina de reconstrucció que es feu després de la Segona Guerra Mundial (1939-1945).

Aquestes oficines es poden formar sota la direcció d'un arquitecte reconegut, o a través de la col·laboració de diversos, especialitzats en diferents aspectes de la professió. Tot i que molts cops aquestes estan formades per societats dirigides per promotors de la construcció. En aquesta classe de feines, els arquitectes poden convertir-se essencialment en tècnics, quedant reduïda la seva implicació a la fase de pre-construcció.⁴⁴

⁴³ Montaner, J.M. *L'Ofici de l'arquitectura : "El saber arquitectònic dels mestres d'obres analitzat a través dels seus projectes de revàlida" (1859-1871)*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 1983, pp.18-19.

⁴⁴ International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries." Paris: ICA, 2000, p. 22.

4.2. Els documents d'arquitectura i les seves tipologies

Un cop els productors de documents arquitectònics ja han estat tractats, és de menester parlar també de les diferents tipologies de documentació d'arquitectura i de les seves característiques comunes o particulars.

Abans de parlar dels diferents tipus de documents, començarem mencionant algunes de les característiques comunes dels fons d'arquitectura que els fan diferents i que requereixen una atenció especial. Una d'aquestes és el gran volum que poden tenir molts fons. La producció d'un arquitecte és elevada, abans de la realització dels plànols definitius un arquitecte realitza dibuixos preliminars, que en solen ser molts. Això ens porta a parlar d'una altra característica que és necessària ressaltar: l'existència de molta documentació gràfica que, per la seva senzillesa i poc detall, pot semblar sense valor. En canvi, cal tenir en compte que aquesta documentació és una font de gran interès per entendre el procés creatiu que ha dut l'arquitecte a confeccionar un projecte.

Si fins ara hem tractat les característiques lligades als dibuixos inicials i amb menys detall, cal tenir en compte també les que comporta la presència de plànols finals de projectes, que és tant o més rellevant. Aquests dibuixos destaquen per les seves grans dimensions, per la qual cosa és freqüent que siguin conservats de manera separada de la resta de la documentació del projecte. Això no ha de resultar un problema, però, ja que en la majoria dels casos és l'única opció que queda als centres de conservació. El que cal és mantenir el lligam entre la documentació gràfica de gran format i la resta del projecte a través de la seva vinculació intel·lectual.

Un altre error comú a l'hora de tractar els documents de gran format com els plànols és la seva sobrevalorització pel seu valor artístic, sobretot pel que fa a dibuixos arquitectònics històrics o de projectes rellevants. Mentre que el reconeixement d'aquest interès artístic no és negatiu, al final l'arquitectura és considerada una de les vuit arts, aquest valor no pot alterar el seguiment dels principis de l'arxivística. La comercialització de peces amb valor artístic o històric o la seva inclusió en col·leccions amb altres documents no relacionats pel seu simple valor visual, amb la consegüent desvinculació de la documentació que l'acompanya, impossibilita un estudi acurat del seu context de producció.⁴⁵

Finalment, un fet al qual molts cops no se li presta l'atenció necessària a l'hora de tractar els fons d'arquitectura és la presència de documentació no gràfica. Aquesta, molts cops de caràcter tècnic i poc "vistosa" comparada amb els dibuixos que l'acompanyen, és passada per alt. Ara bé, pel correcte estudi d'un projecte d'arquitectura, aquesta

⁴⁵ Gil, Rosa Maria. *L'Arxiu de la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes un arxiu d'arxius per a documentar l'arquitectura*. Universitat de Girona, 1996, p. 8.

documentació és fonamental i, en el cas de les memòries de projectes, estariem parlant d'un document redactat pel mateix autor on detalla l'evolució d'aquest. A part de la mencionada memòria, cal destacar que els arquitectes produeixen documentació escrita a conseqüència de la seva feina, com pot ser correspondència professional, documentació econòmica com factures i documentació de caràcter legal i tècnic. Addicionalment, algunes tasques no constructives també creen documents no gràfics, com pot ser el peritatge o certificació i la formulació d'informes.⁴⁶

A grans trets, els documents d'arquitectura poden ser dividits en dos grans blocs per la funció que exerceix l'arquitecte: urbanisme i projectes d'arquitectura (construcció o reforma).

4.2.1. Urbanisme

Mentre que els pertanyents al segon bloc són els més comuns i representen la cara més coneguda de la feina de l'arquitecte, l'urbanisme i els seus documents són d'una gran rellevància per entendre el desenvolupament urbà d'una ciutat o zona. Aquests seran realitzats normalment per arquitectes urbanistes especialitzats que treballen per a l'administració, però també poden fer-se documents d'urbanisme de menor complexitat per a particulars.

La funció d'aquests documents és l'ordenació i planificació del territori i segons la seva tipologia i escala desenvolupen diverses funcions. El document a més gran nivell és el Pla general municipal d'ordenació, que estableix l'ús dels espais urbans, la seva distribució en zones industrials, residencials o l'emplaçament d'espais verds. Aquest pot ser de dues classes: d'una banda, el pla general municipal urbà, que detalla l'ús d'un teixit urbà ja consolidat, i de l'altra banda el pla general municipal urbanitzable, que preveu els criteris i els detalls de les obres urbanístiques que es preveuen a curt o a mitjà termini. Aquests documents, a gran escala, són complementats pels plans parcials d'ordenació i projectes d'urbanització, que formen part dels anomenats programes d'actuació urbanística; aquests aprofundeixen en la descripció de l'aplicació dels plans generals i parcials.⁴⁷

⁴⁶ International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries." Paris: ICA, 2000, p. 23

Carracal, Andreu. *Arxiu dels arquitectes del segle XX. Tipologia documental*. Màster en Arxivística, 1993, p. 4.

⁴⁷ Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, pp. 29-30.

Habitualment, un pla urbanístic està format pels següents documents:

- Memòria i estudis complementaris: estudi preliminar de les característiques del municipi geogràfiques, econòmiques demogràfiques, etc. Inclou la justificació de la proposta basada en aquesta informació.
- Plànols d'informació i ordenació: documents de caràcter gràfic que il·lustren la memòria i les propostes.
- Normes urbanístiques: divisió del terreny municipal segons els usos que hi són permesos.
- Programa d'actuació: s'hi detallen les propostes del pla, els seus fins, com es preveu aplicar-les i els seus terminis.
- Estudi econòmic i financer: contempla el valor econòmic d'aplicar el pla proposat.

A part d'aquests plans urbanístics de gran complexitat existeixen altres instruments de planificació de menor envergadura i menys lligats al sector públic, com poden ser els projectes de parcel·lació.⁴⁸

4.2.2. Projectes d'arquitectura

Els arxius arquitectònics estan compostos, bàsicament, per projectes d'arquitectura, que contenen tant documents gràfics com escrits de variada naturalesa. Els projectes són diversos pel que fa a la seva extensió, ja que alguns són propostes mai dutes a terme i altres detallen al complet la construcció d'un edifici.⁴⁹

Els projectes i el seu contingut han canviat al llarg del temps a mesura que la professió d'arquitecte anava evolucionant. Els primers els trobem ja a l'Edat Medieval, on destaquen els projectes de catedrals a partir del segle XIII, tot i que el primer dibuix d'arquitectura es considera que és la planta del Monestir de Sant Gallen a Suïssa, que data de l'any 820.

Tanmateix, és durant el segle XVI quan, en el marc de renaixement italià, s'arriba a una certa estandardització en la representació i reglamentació dels procediments a través de la fundació de les primeres escoles de dibuix. D'aquestes, la convenció probablement més

⁴⁸ Carrascal i Gil. *Los Docuemntos de arquitectura y cartografia: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, p. 30.

⁴⁹ International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries." Paris: ICA, p. 25.

rellevant és l'adopció de la projecció ortogonal, la representació dels edificis a través de plantes, seccions i alçats. La seva rellevància rau en el fet que fa possible que l'arquitecte no hagi de ser present al lloc de la construcció constantment i siguin professionals dedicats a la construcció qui se n'ocupin seguint les instruccions dels plànols. Aquest fet posa les bases de la visió de l'arquitecte com l'autor intel·lectual de l'edifici que tenim actualment. La següent evolució és portada pel matemàtic francès Gaspar Monge el 1798, amb l'establiment de les fórmules per realitzar les projeccions dels edificis.

Durant el segle XX l'evolució del contingut dels projectes es completa amb l'estandardització d'aquests per normativa. A l'estat espanyol això es produeix el 1931. Les següents transformacions vindran pel procés d'agrupació d'arquitectes en despatxos col·lectius fent menys corrent l'exercici liberal de la professió. I finalment, per la digitalització, amb l'aparició d'eines CAD (*Computer Aided Design*) durant la dècada dels vuitanta, faran que gran part de la documentació sigui a partir d'aquest moment en format digital.⁵⁰

El contingut actual d'un projecte d'arquitectura és resumit de la següent manera per Rosa Maria Gil i Andreu Carrascal a "*Los documentos d'arquitectura y cartografía. Que són y cómo se tratan*":

- **La memòria**, conté la descripció de l'edifici i la informació identificativa del projecte com el nom, l'emplaçament, promotor i arquitecte.
- **Plànols**, representacions gràfiques de l'edifici projectat; a través d'ells qualsevol professional amb coneixements arquitectònics hauria de poder entendre les característiques de l'edifici detalladament.
- **Plec de condicions tècniques**, informen de les condicions materials del projecte i de l'estructura.
- **Mediacions i pressupostos**, càlculs sobre els materials, estructura i el cost econòmic del projecte.⁵¹

⁵⁰ Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, p. 35-37.

⁵¹ Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007, p. 40.

Tal com detalla l'informe de l'ICA "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries.", els projectes també poden ser dividits en cinc fases segons la feina que hi porta a terme l'arquitecte:

- Disseny del projecte: Durant aquesta etapa l'arquitecte prepara el disseny del projecte per presentar-lo al client. Inicialment, fa la recerca pertinent sobre el lloc de construcció, informant-se sobre la regulació que s'hi aplica i les seves característiques físiques.

Posteriorment, comença amb la confecció del disseny preliminar, que serveix per plasmar les primeres idees que té l'autor abans de preparar el projecte final al client. Algunes modificacions encara poden ser fetes per acomodar les peticions del client o per adaptar-se a la realitat de la construcció.

- Documents de licitació i presentacions: Es confeccionen els plànols de la segona fase del projecte, que se centren en el disseny d'elements com l'estructura de l'edifici, les finestres, ventilació o la fontaneria. L'objectiu és establir unes especificacions i requisits per als contractistes que realitzaran aquestes parts de les obres i escollir els contractistes més adequats.
- Construcció: S'inicia la construcció de l'obra. Durant aquesta etapa, l'arquitecte seguirà produint un nombre important de dibuixos arquitectònics, com els plans dels fonaments, els plans estructurals de l'estructura de l'edifici i, en molts casos, també disseny d'interiorisme. La feina de l'arquitecte també inclou fer d'intermediari entre els contractistes i el client, traslladant les qüestions que sorgeixen als primers, informant-los de qualsevol canvi i vetllant perquè es compleixi allò que s'ha estipulat al projecte que ha dissenyat, des d'aspectes més formals fins als terminis.
- Acceptació de l'obra: Un cop la construcció es considera acabada, comença l'últim pas abans de donar el projecte per finalitzat. En aquesta fase es comprova que la construcció s'ha fet correctament i seguint el camí planejat, això ho sol fer avui en dia un arquitecte d'un grup independent. Un cop això s'ha comprovat positivament, l'arquitecte efectua els pagaments finals als contractistes.
- L'arquitecte també acaba la relació amb el client amb el cobrament dels seus honoraris, establerts com un tant per cent del cost total de l'edifici o per altres bases en el cas de construccions de gran complexitat. El client, a canvi, rep el certificat final d'obra, prèviament demanat per l'arquitecte a l'administració, document que testifica l'acabament correcte de l'obra.

- Vida de l'edifici: Aquesta etapa inclou tota la documentació produïda per activitats que pot desenvolupar l'arquitecte un cop el projecte ja s'ha acabat. Això inclou la correcció d'errors de construcció o de disseny i qualsevol document relacionat amb accions legals posteriors.⁵²

4.2.3. Dibuixos d'arquitectura

Un altre fet a tenir en compte és la diferència que existeix entre els dibuixos arquitectònics, ja que segons l'objectiu que tingui l'autor a l'hora de confeccionar-los aquests poden presentar característiques diferents. Se solen dividir en tres categories:

- Esbossos: Dibuixos preliminars, realitzats a mà alçada. Són la representació de la primera idea de l'arquitecte, presenta poc detall i no són a escala. No s'utilitzen eines; normalment són fets a llapis i amb paper de baix gramatge.
- Croquis: Representació gràfica més detallada; no és feta a una escala precisa, però els elements han de seguir unes proporcions i ha d'incloure les mesures. És fet també a mà alçada.
- Plànols: Els plànols són el dibuix final. Són dibuixos delineats fets amb l'ajuda d'instruments de dibuix i han d'estar fets a escala. Solen ser de gran format. Existeixen plànols de diferents tipologies segons com o quina part de l'edifici representin:
 - Planta: És la representació d'un edifici o part d'ell a un cert nivell horitzontal, a la pràctica sent una "secció horitzontal", normalment presa a un metre d'alçada. S'hi mostra la distribució interior de l'edifici, portes i finestres incloses. En alguns edificis se'n crea un per a cada pis. En el cas de construccions amb molts de pisos un plànol es pot utilitzar per diversos d'aquests.
 - Alçat: És la representació d'una façana vertical de l'edifici. A diferència de les plantes, estaríem parlant d'una representació real, no fictícia. És el plànol més semblant al que podrà apreciar l'ull humà de l'edifici en ser acabat.

⁵² International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries." Paris: ICA, 2000, p. 25-30.

- Secció: Representació també vertical, però creada en realitzar un tall fictici que divideixi l'edifici, permetent mostrar detalls interiors d'aquest. El punt on fer la línia seccional és escollit per l'arquitecte segons els detalls que vol mostrar. Aquesta pot ser longitudinal (per la part més llarga de l'edifici) i transversal (per la part més curta).
- Perspectiva: És la representació d'objectes tridimensionals en superfícies bidimensionals. Permet mostrar la profunditat dels objectes i una visió més semblant a la humana.
- Detall: Plànol usat per fixar l'atenció en alguna zona específica de l'edifici, com cobertes, finestres i fonaments. Normalment són detalls que no s'aprecien prou bé en la resta de plànols per qüestió d'escala.
- Emplaçament: Mostra la ubicació de l'edifici i la relació d'aquest amb el seu entorn.
- Renderització: El mot prové de l'anglès "render" (representació). Són representacions virtuals realistes del projecte utilitzades com a presentació del projecte.⁵³

⁵³ International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries." Paris: ICA, 2000, p. 30-32.

5. LA DISGREGACIÓ DE LA DOCUMENTACIÓ DE JOSEP MARIA JUJOL

Com hem comentat anteriorment, la disgregació és una característica comuna de la documentació d'arquitectes. Els motius poden ser molts. Probablement el més comú és el fet de no apreciar la rellevància que té per entendre el context de producció dels documents que aquests conservin el seu ordre original, o la sobrevalorització, d'algunes obres gràfiques pel seu atractiu visual, i no per la informació que aporten.

D'altra banda, cal tenir en compte que, per les característiques de la professió d'arquitecte, la dispersió de part de la documentació forma part del recorregut natural d'aquesta. Això es deu a l'obligació d'entregar a les autoritats locals competents en construcció i urbanisme un expedient que plasmi els detalls del projecte de construcció. Per aquest motiu, l'existència de documents d'arquitectes repartits entre les sèries d'obres dels arxius municipals de les poblacions on van treballar no ens ha de sorprendre.

Ara bé, aquest fet fa més interessant, des del punt de vista de l'investigador, poder comptar amb un recull i catalogació comuna que agrupi i interrelacioni la documentació, independentment de la seva ubicació real. Addicionalment, el cas de Jujol presenta unes particularitats que van més enllà d'una, d'una possible dispersió, possible dispersió de la documentació. D'una banda, cal mencionar la prolífica producció de l'artista. El seu talent i interès pel dibuix ha portat al fet que el volum de dibuixos de Jujol que es conserven, des de multitud d'esbossos per a projectes fins a dibuixos que realitzava com a distracció i expressió artística, sigui d'una magnitud significativa.

A aquest fet s'hi afegeix el fracàs del projecte de creació d'un espai Jujol a la ciutat de Tarragona. El projecte que intentaren impulsar els fills de l'autor i posseïdors d'una gran part de la documentació de l'arquitecte no rebé el suport esperat per part de l'administració més enllà de moltes promeses. La incògnita del futur de l'Arxiu Jujol dels Pallaresos, que conserva una gran quantitat de documentació de l'artista, i notablement molta de la seva documentació privada, continua mantenint-se el dia d'avui.⁵⁴

Així i tot, a través dels esdeveniments més recents, podem predir que el més probable és l'increment de la disgregació de la documentació. Recentment, s'ha fet efectiva la donació

⁵⁴ Boronat, N. "Tarragona necessita el Centre Jujol com l'aire que respirem" Tarragona: Tarragona Turisme, 3 de febrer 2022.

Palau, M. Fillella, C. "El destí de l'Arxiu Jujol s'enreda" Girona: El Punt Avui, 4 de maig 2023.

dels documents arquitectònics de les terres tarragonines a la delegació del COAC d'aquella demarcació. Així mateix, segueix sobre la taula una probable donació de documents amb valor artístic al Museu Nacional de Catalunya (MNAC). A la problemàtica d'establir una clara línia que separi el fons seguint aquest criteri, s'hi afegeix la possibilitat de l'existència de documentació que no encaixi en cap de les dues definicions, però que no per això no tingui un rellevant valor documental històric i informatiu. Com a apunt positiu cal mencionar que el COAC preveu l'ingrés de tota la documentació del fons Jujol que conserva a Barcelona a la demarcació de Tarragona, rejuntant així documents que porten dècades separats.

Ja sigui per motius lligats al cicle natural dels documents o per les mencionades particularitats del cas de Josep Maria Jujol, podem trobar documentació d'aquest autor en nombrosos centres de gestió documental. Aquests es comentaran a continuació dividits en dos grans blocs, els que compten amb un volum de documentació que conforma un fons o subfons Jujol *per se*, i per altra banda, els on la documentació de Jujol es troba inclosa en altres sèries pròpies d'aquesta organització.

La distinció és rellevant perquè dels fons i subfons del primer grup n'hem fet unes fitxes de fons seguint la normativa de la NODAC, i per tant, la seva descripció es farà en aquest format. Això inclou el cas de l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí, on recentment el Fons Jujol ha canviat de nom a Col·lecció Jujol, atenint-se a l'origen de la documentació que en forma part. En canvi, dels documents presents en altres espais que no formen un fons, sinó que són part d'altres sèries establertes, se'n farà una breu descripció de la institució, la documentació que conté i el motiu.

A l'hora de redactar les fitxes NODAC s'ha aplicat la numeració que aquesta norma preveu per a les diferents àrees i elements de descripció, essent aquesta independent de la numeració del treball. En el cas de l'element "història del(s) productor(s)", en tractar-se en els quatre casos de Josep Maria Jujol, aquesta només es presentarà un cop, en la primera fitxa. Aquesta decisió es pren amb la voluntat de no allargar el treball a través de repetir un mateix text quatre vegades, en cada fitxa realitzada.

5.1. Arxius amb sèries amb documents de Jujol

5.1.1. Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

Encara que la documentació de Jujol més rellevant en possessió de l'UPC es troba inclosa en la Col·lecció Jujol de l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí, altra documentació seva es pot trobar en les instal·lacions de la universitat. Per una banda, l'expedient d'alumne de Jujol amb data de 1906 és a l'arxiu central de la UPC, a l'Oficina de Documentació i Arxius. I d'altra banda, el seu expedient de professor (1910-1949) és a la direcció de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB).

5.1.2. Escola del Treball de Barcelona

Josep Maria Jujol exercí com a professor de modelatge en fang a l'Escola del Treball de Barcelona des de 1928 fins a la seva mort, l'any 1949, amb l'excepció dels anys 1938-1939 degut a la seva depuració política. L'expedient de professor de l'arquitecte és conservat per aquesta institució avui en dia.

5.1.3 Arxiu Municipal de Sant Joan Despí

El conjunt de documents de Josep Maria Jujol amb els que compta l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí formen part de la sèrie d'obres major de l'ajuntament; aquests consisteixen en un total de vuitanta-tres plànols d'arquitectura, algun d'ells amb anotacions annexes addicionals.

Com ja s'ha mencionat en la biografia de l'autor, Jujol fou arquitecte auxiliar de la localitat des de 1926, assistint a qui era arquitecte municipal Gabriel Borrell. També s'ha mencionat anteriorment que, tot i això, la majoria d'encàrrecs del tarragoní a la població van ser per part de propietaris privats, essent el pocs documents que es conserven d'encàrrecs públics els pertanyents a dos projectes d'urbanístics. Per una banda, l'ordenació del carrer Major de la població, que feu juntament amb Borrell i, per altra banda, el projecte d'urbanització del Samontà, que s'havia de fer en els terrenys de Pere Negre.

Altrament, els documents per a particulars són nombrosos, cosa que reflecteix la important producció arquitectònica que tingué a la població. A més, cal destacar que alguns d'ells són d'algunes de les obres més rellevants que dissenyà. D'aquests, setanta-cinc són projectes d'habitatges per a particulars, dels que en destaquen els plànols per a la Torre de la Creu, la Casa Serra-Xaus, la Casa Passani o la Torre Jujol, que feu com a Torre d'estiueig per a la pròpia família. A més, també hi trobem dos projectes d'habitatges per a dues institucions privades: el Centre Regionalista i la Caixa d'Estalvis Provincial.

Aquests plànols es troben digitalitzats i es poden consultar en línia a través de la pàgina de l'Arxiu:

<https://arxiuenlinia.sjdespi.cat/fotoweb/archives/5006-Mapes-i-pl%C3%A0nols/?q=jujol>

5.1.4. Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat

El 1928 Jujol construï a Cornellà de Llobregat, per a Cebrià Camprubí i Nadal (1889-1972), la coneguda com a Casa Camprubí. L'Arxiu Municipal conserva a la sèrie d'obres major de l'Ajuntament l'expedient que feu l'arquitecte per aquest projecte.

Amb data de juliol de 1928, conté cinc plànols d'aquest edifici firmats per Jujol: "planterreno", pis principal, segon pis, cobertes i emplaçament. Els plànols mesuren 38 x 28 cm.

5.1.5. Arxiu Municipal de Tarragona

A l'Arxiu Municipal de la ciutat natal de Jujol, malauradament, només es conserven documents d'un projecte de l'arquitecte: la reforma de la coneguda com a Casa Ximenis, feta l'any 1914 per al metge Pablo Ximenis, perquè li servís com a habitatge i també com a consulta. El títol de l'expedient és *Sol·licitud de Pablo Ximenis per efectuar diferents obres de reforma en una casa de Baixada del Roser, número. 12* i forma part de la sèrie d'Obres i Urbanisme. Obres Particulars. Llicències majors i menors.

El contingut de l'expedient és la sol·licitud d'obres a l'ajuntament, la concessió i quatre plànols realitzats i firmats per Jujol. Els plànols en concret són: l'emplaçament, façana i seccions, planta baixa i primer pis i, per últim, planta del segon pis i el terrat. L'expedient no està digitalitzat al complet, però sí els plànols.

5.1.6. Arxiu Municipals de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat i Arxiu Municipal Contemporani

Tota la documentació de Josep Maria Jujol present en arxius municipals de Barcelona es poden trobar a l'Arxiu Contemporani, que conserva els fons de l'Ajuntament de Barcelona d'Urbanisme i obres des de 1863. L'única excepció és un plànol amb codi 5125 que representa una planta del Palau de Vestit de l'Exposició Internacional de 1929 amb indicacions d'estands que, per motius desconeguts, es troba a l'Arxiu Històric de la Ciutat.

La documentació present a l'Arxiu Contemporani està formada per diferents expedients d'obres de projectes de Jujol a la ciutat de Barcelona. Són un total de dotze expedients:

Digitalitzats

- Construcció d'una Torre per Antonio Sansalvador al Passeig Mare de Déu del Coll 79, 1909. [Enllaç.](#)
- Reformes i ampliacions per a la casa de Teresa Borrell al Carrer Mare de Déu del Pilar 24, 1927. [Enllaç.](#)
- Construcció d'un cobert en un solar per a Pere Mañach al carrer Riera de Sant Miquel 43, 1916. [Enllaç.](#)
- Ampliació d'uns baixos per a José Tanganelli al carrer Torrent del Remei (Vallcarca), 1922. [Enllaç.](#)
- Construcció de tres cases per a Rosendo Trasobares al carrer Josep Serrano 55, 1927. [Enllaç.](#)
- Construcció d'una casa per a Antonio Almirall al carrer Marià Labernia 49-51, 1927. [Enllaç.](#)
- Obres d'ampliació del primer pis de la casa de Matias Alvarez al carrer Renaixement 78, 1931. [Enllaç.](#)

No digitalitzats

- Reforma dels interiors de la casa de Tomàs Alsina al carrer Alcalà de Guadarira 11-15, 1935.
- Construcció d'una casa per a José Vall Gallissans al carrer Zamora 72, 1946.
- Reforma de la coberta de la façana d'un magatzem per a José Vall Gallissans al carrer Zamora 79, 1947.
- Reformes al Convent de les Germanes Dominiques al carrer Elisabets 19, 1951.

La resta de documentació de l'arquitecte que conserva l'Arxiu forma part del fons de l'Exposició Internacional de 1929. Consisteix en l'expedient del projecte del Palau del Vestit que va rebre la Comissió d'Obres. Aquest està fet per Jujol i l'arquitecte amb qui col·laborà en el projecte, Andrés Calzada. Conté les comunicacions que envià la "*Jefatura de la seccion de Construcciones y obras*" als arquitectes, el pressupost del projecte i còpies d'una dotzena de plànols d'un conjunt de tretze, molts d'aquests tenen anotacions a mà dels arquitectes. La localització del plànol que falta, en concret el número tres, és desconeguda i, tot i la casualitat de què hi hagi un plànol sol a l'Arxiu Històric aquest no correspon amb la tipologia dels altres.

Un inventari bàsic d'aquest expedient ha estat fet durant la redacció del treball i es pot trobar a la pàgina 101 dels annexos.

5.2. Fitxes NODAC

5.2.1. COL·LECCIÓ: Josep Maria Jujol (1879-1949) Arxiu EtsaB· Càtedra Gaudí

1. ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

1.1. CODI DE REFERÈNCIA

CAT_AUPC_03_18

1.2. NIVELL DE DESCRIPCIÓ

Col·lecció

1.3. TÍTOL

Col·lecció Josep Maria Jujol

1.4. DATA (ES)

1901-1937

1.5. VOLUM I SUPORT

68 dibuixos (paper)

6 plànols d'arquitectura (paper)

2 fulls identificatius (paper)

1 conjunt de retalls de paper

1 fotografia acolorida (positiu)

2. ÀREA DE CONTEXT

2.1. NOM(S) DEL(S) PRODUCTOR(S)

Josep Maria Jujol

2.2. HISTÒRIA DEL(S) PRODUCTOR(S)

Josep Maria Jujol i Gibert (Tarragona, 16 de setembre del 1879 – Barcelona, 1 de maig del 1949) fou un arquitecte, dibuixant, dissenyador i pintor català.

Fill d'Andreu Jujol, director d'escola, i Teresa Gibert Vives, el 1888 la seva família es traslladà de la seva Tarragona natal a la Vila de Gràcia, a causa d'un canvi d'escola del seu pare. Cursà els estudis a l'escola local, on destacà de seguida en el dibuix; això l'impulsà a estudiar en una acadèmia de dibuix i, posteriorment, a iniciar els estudis a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona el 1897.

Encara sent estudiant començà a treballar com a ajudant pel seu professor Antoni Maria Gallissà i Soqué. A la mort d'aquest passà a treballar amb el també arquitecte i professor Josep Font i Gumà. Durant les obres de l'Ateneu Barcelonès entre 1903-1904 fou presentat per primer cop a Antoni Gaudí qui aprecià de seguida la seva qualitat com a dibuixant i la seva creativitat, convertint-se al cap de poc temps en un dels seus col·laboradors.

La primera col·laboració entre Jujol i Gaudí fou a la Casa Batlló, entre els anys 1906 i 1907, en la que actuà com a ajudant de l'arquitecte. La seva contribució més important seria la façana de ceràmica, una primera mostra del domini del color que caracteritzaria la seva obra.

Jujol tingué de seguida una clara influència en la tècnica de Gaudí, que abandonà les formes historicistes per formes més suaus i naturalistes. La confiança que aquest tenia per Jujol es mostrà en les posteriors obres de la Casa Milà, també coneguda com "la Pedrera", on s'encarregà dels forjats, la decoració interior i en dirigí la construcció quan Gaudí treballava a la Catedral de Mallorca.

A partir d'aquí, Jujol col·laborà en tres grans projectes més amb Gaudí: la mencionada restauració de la Catedral de Palma de Mallorca, el Parc Güell i la Sagrada Família. La seva participació més destacada fou al Parc Güell on dissenyà el colorit trencadís del banc ondulat i els plafons de la sala hipòstila, que feu amb material reciclat. A la Sagrada Família intervingué en detalls decoratius.

D'obres de Jujol com a arquitecte independent destaquen els seus projectes d'habitatges. A Barcelona la Casa Planells, i als Pallaresos (Tarragonès) les reformes que feu en diferents cases entre 1915-1920, com la Casa Andreu i la Casa Bofarull.

Tanmateix, és a Sant Joan Despí on trobem la concentració més gran d'obres de l'arquitecte, destacant-ne per sobre de tot, la Torre de la Creu i Can Negre. El 1926, a més, en seria nomenat arquitecte municipal i acabaria construint-hi el 1932 la Torre Jujol, que serví com a segona residència per a la seva família.

Altres obres seves rellevants són el Santuari de la Mare de Déu de Montserrat de Montferri, obra inspirada en el Massís de Montserrat que quedà inacabada, i la participació en la construcció del recinte de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929, per la qual dissenyà la font de la Plaça Espanya i el Palau del Vestit.

Menys coneguda, però no menys important, és la seva tasca com a professor. Exercí tant a l'Escola d'Arquitectura com a l'Escola del Treball de Barcelona. En la primera, fou catedràtic de "Còpia de detalls i modelatge en fang". Alguns dels seus alumnes guanyaren notorietat posteriorment com arquitectes, com és el cas d'Oriol Bohigas, Josep Antoni Coderch i Federico Correa. Fou professor per un llarg període, entre 1910 i 1949.

Pel que fa a la seva vida personal, Josep Maria Jujol destacà sempre per la seva religiositat i, a diferència d'altres arquitectes destacats de l'època, es mantingué sempre apartat de la política. Es casà el 1927 amb Teresa Gibert, amb qui tingué tres fills: Teresa, Thecla i Josep Maria. Aquest últim, seria el seu biògraf, col·laboraria en diverses obres per a promoure el coneixement de l'obra del seu pare i, conjuntament amb les seves germanes, crearia l'Arxiu Jujol, per preservar gran part de la seva obra conservada per la família.

Morí a Barcelona l'1 de maig de 1949 als 69 anys.

2.3. HISTÒRIA ARXIVÍSTICA

Josep Maria Jujol va produir el contingut d'aquesta col·lecció al llarg de la seva vida i carrera professional. A causa del desconeixement de les dates exactes de molts dels documents, es fa difícil establir una datació exacta de l'època de creació del fons.

D'una part important de la documentació que forma la col·lecció en podem atribuir l'origen a accions relacionades amb la seva professió com a arquitecte. Aquests serien els documents relacionats amb la seva formació a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona i els realitzats com a projectes professionals d'arquitectura i decoració. D'altra banda, la majoria dels dibuixos van ser realitzats com a expressió artística i de lleure.

El contingut final d'aquesta agrupació documental, però, no va ser establert per Jujol, sinó per Joan Bassegoda, director de la Càtedra Gaudí, que aplegà diferents documents de Jujol sense que estiguessin vinculats. Per aquest motiu se li ha donat la consideració de col·lecció.

2.4. DADES SOBRE L'INGRÉS

Els documents de Josep Maria Jujol del seu període d'estudis són presents a l'Arxiu a conseqüència del cicle natural de producció d'aquests, ja que és pràctica comuna per part de l'Escola de conservar els projectes d'estudis dels alumnes.

D'altra banda, els dibuixos que feu per projectes de decoració i el conjunt de dibuixos lúdics de temàtica diversa van ser aplegats pel també arquitecte J. F. Ràfols, biògraf de Gaudí i el primer que reivindicà la figura de Jujol. A la seva mort, la seva vídua els entregà l'any 1968 a Joan Bassegoda, que els dividiria entre l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB i el de la Càtedra Gaudí. Avui es conserven conjuntament.

3. ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

3.1. ABAST I CONTINGUT

La col·lecció Jujol de l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí és de naturalesa gràfica, ja que la totalitat dels documents que conté són o bé plànols d'arquitectura o bé dibuixos de diferents tipologies, amb la sola excepció d'una fotografia acolorida de la Torre de la Creu, edifici dissenyat per l'arquitecte, i un conjunt de figures retallades de paper.

Pel que fa als plànols d'arquitectura, aquests van ser produïts per Josep Maria Jujol durant la seva etapa d'estudiant a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Entre aquests destaquen els quatre plànols del projecte final de carrera i un plànol de detall realitzat juntament amb el seu amic i també arquitecte, Rafael Masó Valentí (1880-1935).

D'altra banda, els dibuixos els podem dividir entre els fets per Jujol en l'exercici de la seva professió com a arquitecte, dissenyador i decorador i els que feu com a activitat artística i de lleure. Entre els primers, per exemple, hi trobem dibuixos per la decoració de l'Ateneu Barcelonès, per esgrafiats de la Casa Gallisà Barrias i per a escuts i símbols de la Sagrada Família.

Tot i això, són els dibuixos que Jujol dugué a terme com a activitat artística lúdica els que conformen la major part del fons; molts d'ells estan fets sobre papers reaprofitats com diaris o anuncis. Entre aquests en trobem de diverses temàtiques, com els dedicats a representar formes de la naturalesa com animals, insectes, plantes i flors. Els de temàtica religiosa consisteixen, principalment verges i àngels. Els més nombrosos són els retrats; d'aquests se'n conserva un conjunt de vint-i-tres, els quals estaven presentats en dos fulls identificatius on es marcava la posició que havia de tenir cada retrat. Aquests fulls també han estat inclosos en el fons.

3.2. SISTEMA D'ORGANITZACIÓ

A. Activitat acadèmica

A.01 Exercicis acadèmics

A.02 Projecte final de carrera

B. Activitat professional

B.01 Lliure exercici de la professió

B.01.01 Disseny i interiorisme

C. Expressió artística lúdica

C.01 Dibuix artístic

C.01.01 Art religiós

C.01.02 Filigranes

C.01.03 Flora i fauna

C.01.04 Retrats

C.02 Retall artístics

C.02.01 Retalls artístics de paper

D. Imatges

D.01 Imatges professionals

3.3. INFORMACIÓ SOBRE AVALUACIÓ, TRIA I ELIMINACIÓ

Documentació de conservació permanent

3.4. INCREMENTS

La col·lecció es considera tancada. No es preveuen increments.

4. ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

4.1. CONDICIONS D'ACCÉS

Accés lliure. Pot haver-hi restriccions a causa de l'estat de conservació dels documents o del seu contingut en compliment de les limitacions establertes per la legislació vigent.

Per accedir físicament a la documentació cal realitzar la sol·licitud mitjançant aquest formulari: <https://bibliotecnica.upc.edu/etsab/contacte>. També es pot consular virtualment a través de <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/390679>.

4.2. CONDICIONS DE REPRODUCCIÓ

Les condicions de reproducció de la col·lecció venen determinades per la legislació vigent en matèria de protecció de dades personals i de propietat intel·lectual.

No s'efectuaran reproduccions de documents l'estat de conservació dels quals ho desaconselli.

Les sol·licituds es realitzaran per escrit utilitzant el [formulari](#) habilitat i seran ateses i realitzades pel personal de l'Arxiu.

El cost de cada reproducció està sotmès a allò que estableixen les [Tarifes de serveis de documentació, informació i formació amb finalitats acadèmiques i/o educatives](#) que cada any aprova el Consell Social de la UPC, a proposta del Consell de Govern, i que estan publicades a Biblioteca, la Biblioteca Digital de la UPC.

Si s'utilitza una reproducció d'aquesta col·lecció per a un treball acadèmic o de recerca cal citar, sota el títol del recurs, el text que s'indica a continuació:

Col·lecció Josep Maria Julol. Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí. Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).

4.3. LENGÜES I ESCRITURES DELS DOCUMENTS

Català i castellà

4.4. CARACTERÍSTIQUES FÍSiques I REQUISITS TÈCNICS

Els documents es troben en bon estat de conservació atès que l'any 2023 han estat restaurats gràcies a una subvenció de la Subdirecció General de Arquitectura y Edificación del Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana.

Per a la consulta dels dibuixos que estan digitalitzats, l'Arxiu ofereix als usuaris un ordinador amb accés a Internet.

4.5. INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ

La col·lecció està inventariada i descrita a la base de dades Access de l'Arxiu.

5. ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

5.1. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DELS ORIGINALS

Els originals es troben a:

Universitat Politècnica de Catalunya

Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona

Arxiu EtsaB·Càtedra Gaudí

Av. Diagonal, 649

08028 Barcelona

5.2. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DE LES REPRODUCCIONS

Els documents s'han digitalitzat per garantir-ne la preservació a llarg termini i facilitar-ne la difusió. El fitxer de difusió (.JPG) de cada dibuix es troba a la base de dades Access amb la seva descripció. Les còpies de preservació (.TIFF) es troben en un disc dur extern a les dependències de l'Arxiu.

5.3. DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

- A l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB es conserven 934 dibuixos que feren alumnes de Jujol quan impartia l'assignatura "Còpia de detalls".
- A l'arxiu de la Càtedra Gaudí de l'ETSAB es conserven diverses caixes amb documents sobre exposicions i estudis sobre l'obra de Jujol, com els realitzats per Joan Bassegoda i Nonell. Aquests inclouen còpies de fotografies originals d'obres de Jujol, plànols de les seves obres i còpies dels seus expedients com a professor a l'Escola d'Arquitectura i a l'Escola de Treball de Barcelona.
- A la direcció de l'ETSAB es conserva l'expedient de professor de Jujol a l'escola, on exercí entre 1910 i 1949.
- L'arxiu central de la UPC conserva l'expedient d'estudiant de Jujol, on estudià entre 1901 i 1905.
- L'Arxiu històric del COAC de les delegacions de Barcelona i Tarragona es conserven documents de l'arquitecte, molt majoritàriament plànols i altres dibuixos d'arquitectura.
- Els plànols d'arquitectura dels projectes que feu com els de Sant Joan Despí es conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí.
- A l'Arxiu Contemporani de Barcelona compta amb plànols de Jujol sobre projectes d'habitatges que feu a Barcelona i sobre les seves obres a l'exposició Internacional de 1929. Un plànol del Palau del Vestit de la mencionada exposició es troba a l'Arxiu Històric de Barcelona.
- Als Pallaresos, l'Arxiu Jujol, dirigit pel seu fill Josep Maria Jujol, conserva la seva documentació personal, dibuixos lúdics i alguns dibuixos professionals.
- L'Arxiu Municipal de Tarragona conserva el projecte de la Casa Ximenis,

construïda per Jujol el 1914.

- A l'Arxiu Municipal de Cornellà es pot trobar el projecte de la Casa Camprubí, construïda l'any 1928.

5.4. BIBLIOGRAFIA

Jujol, JM; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020.

Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003.

6. ÀREA DE NOTES

6.1. NOTES

7. ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

7.1. AUTORIA I DATA (ES)

Descripció realitzada per Pau Roura i Sílvia Suñer entre febrer i abril de 2023.

7.2. FONTS

Per a la història del productor s'han utilitzat dades de:

FERRER, David; Gómez Serrano, José. *Els arquitectes de Gaudí: Berenguer, Rubió, Jujol, Sugrañes. Ràfols, Quintana, Martinell, Bergós, Bonet, Puig Boada*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002.

FLORES, Carlos; Jujol, J. M.; Ràfols, J. F.; Tarragó Cid, Salvador. *La arquitectura de J. M. Jujol*. Barcelona: Editorial LA Gaya Ciencia, DL 1974.

LIGTELIJN, Vincent; Saariste, Rein. *Josep M. Jujol*. Rotterdam: 010 Publishers, 1996.

Entrevista amb els membres de la Càtedra Jujol Juan Mercadé i Isabel Zaragoza i amb Josep Ma Jujol Jr.

Per establir les dates aproximades de la formació de la col·lecció i la seva història arxivística s'han extret dades de:

Duran i Albareda, Montserrat. Josep M. Jujol. *L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003.

7.3. REGLES I CONVENCIONS

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius, 2007.

5.2.2. SUBFONS: Josep Maria Jujol (1879-1949) COAC Barcelona

1. ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

1.1. CODI DE REFERÈNCIA

CAT AHCOAC-B

1.2. NIVELL DE DESCRIPCIÓ

Subfons

1.3. TÍTOL

Jujol, Josep Maria

1.4. DATA (ES)

1901-1949

1.5. VOLUM I SUPORT

108 expedients

2. ÀREA DE CONTEXT

2.1. NOM(S) DEL(S) PRODUCTOR(S)

Josep Maria Jujol

2.2. HISTÒRIA DEL(S) PRODUCTOR(S)

La història del productor es pot trobar a la primera fitxa, a les pàgines 46-48.

2.3. HISTÒRIA ARXIVÍSTICA

El subfons està majoritàriament format per documentació gràfica de diferent tipologia i procedència. En podem trobar el seu origen en la formació de Jujol a l'Escola d'Arquitectura o en l'exercici de les professions d'arquitecte i dissenyador. La majoria dels projectes professionals van ser produïts per Jujol en l'exercici liberal de l'arquitectura, però també n'hi ha per a institucions públiques o per a candidatures de concursos. Els pocs documents que no són de caràcter gràfic formen part igualment de projectes d'arquitectura, com poden ser pressupostos, factures, càlculs o memòries.

L'única excepció és un conjunt de cartes i postals dirigides a membres de la família Gibert Romeu, parents de Jujol, que són el resultat de la comunicació privada a distància entre el productor i aquests familiars.

A la mort de Jujol aquesta documentació fou conservada pels seus fills a l'Arxiu Jujol fins a la donació al COAC de Barcelona, on foren tractats arxivísticament.

2.4. DADES SOBRE L'INGRÉS

La documentació que conforma aquest fons va ser cedida des de l'Arxiu Jujol en dipòsit l'any 1998 pels 3 fills de l'arquitecte: Josep Maria, Thecla i Teresa Jujol i Gibert. El 2017 en feren efectiva la donació, atorgant al COAC la propietat de la documentació de projectes arquitectònics de Josep Maria Jujol a Barcelona.

3. ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

3.1. ABAST I CONTINGUT

El subfons Josep Maria Jujol del COAC de Barcelona conté la major part de la documentació arquitectònica produïda per Jujol per a projectes a la província de Barcelona. Això el converteix en l'agrupació documental més rellevant per tal d'entendre la carrera professional i obra d'aquest artista.

Pràcticament, la totalitat dels documents són gràfics i d'arquitectura (plànols, esbossos, croquis, etc.). La gran majoria provenen de la construcció i reforma de cases i esglésies, tot i que també n'hi ha d'edificis culturals, industrials i administratius.

És rellevant destacar que el subfons conté un gran volum de documentació produïda al llarg de tota la vida professional de Jujol; això ens permet apreciar l'evolució que tingueren les seves formes i estils al llarg dels anys. Per exemple, la majoria dels plànols i dibuixos que feu per a la decoració de l'Ateneu Barcelonès formen part del fons. Però, també en formen part la major part dels plànols de les obres de maduresa més cèlebres de l'autor, com poden ser Can Negre i la Torre de la Creu (Sant Joan Despí), la Casa Planells (Barcelona) o les dues construccions que dissenyà per a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929, el Palau del Vestit i la Font de Plaça Espanya.

3.2. SISTEMA D'ORGANITZACIÓ

A. Activitat acadèmica

A.02 Exercicis acadèmics

B. Activitat professional

B.01 Lliure exercici de la professió

B.01.01 Projectes d'arquitectura

B.01.02 Projectes d'urbanisme

B.01.03 Disseny i interiorisme

B.02. Encàrrecs de l'administració

B.02.01 Projectes d'arquitectura

B.02.02 Projectes d'urbanisme

B.02.03 Disseny i interiorisme

C. Activitat personal

C.01 Correspondència

C.01.01 Rebuda

C.02.02 Enviada

D. Imatges

D.01 Imatges professionals

3.3. INFORMACIÓ SOBRE AVALUACIÓ, TRIA I ELIMINACIÓ

Documentació de conservació permanent. No s'ha efectuat cap tipus de selecció ni eliminació.

3.4. INCREMENTS

La documentació del subfons Jujol del COAC de Barcelona es preveu que ingressi en el futur al COAC de Tarragona, unint els dos subfons. Per aquest motiu no se'n preveu l'increment.

4. ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

4.1. CONDICIONS D'ACCÉS

Lliure. Cal demanar cita prèvia a través del correu arxiuhistoricbcn@coac.cat o el telèfon 93 306 78 43.

Els documents digitalitzats poden ser consultats des del cercador Arquitectura a https://arxhis.coac.net/flora/jsp/system/win_main.jsp?welcomePage=jsp/everdoc/archivo/udocs/udocs_consulta_simple_anonimo.jsp&success=/jsp/system/win_main.jsp&profile=anonimo_ca.

4.2. CONDICIONS DE REPRODUCCIÓ

Comunicació pública amb autorització del COAC

4.3. LENGÜES I ESCRIPTURES DELS DOCUMENTS

Català i castellà

4.4. CARACTERÍSTIQUES FÍSiques I REQUERIMENTS TÈCNICS

En general, la documentació presenta un bon estat de conservació si bé hi ha algun document que té una gran fragilitat o té problemes d'integritat.

4.5. INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ

Els documents estan descrits a la base de dades *Arxitectura* del COAC.

5. ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

5.1. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DELS ORIGINALS

La majoria de documents del subfons són originals, però també hi ha la presència de còpies.

5.2. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DE LES REPRODUCCIONS

A l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona es conserven les còpies entregades a les autoritats del projecte del Palau del Vestit de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.

5.3. DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

- Els croquis i els esborranys d'esgrafiats de la Casa Gallissà formen part d'un conjunt que ha quedat dividit entre el COAC de Barcelona i l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí.
- A l'Arxiu gràfic de l'ETSAB es conserva la Col·lecció Jujol, formada per 78 documents de l'autor.
- A l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB es conserven 934 dibuixos que van fer alumnes de Jujol quan impartia l'assignatura "Còpia de detalls".
- A l'Arxiu de la Càtedra Gaudí de l'ETSAB es conserven diverses caixes amb documents sobre exposicions i estudis sobre l'obra de Jujol, com els realitzats

per Joan Bassegoda i Nonell. Aquests inclouen còpies de fotografies originals d'obres de Jujol, plànols de les seves obres i còpies dels seus expedients com a professor de l'Escola d'Arquitectura i de l'Escola de Treball de Barcelona.

- A la direcció de l'ETSAB es conserva l'expedient de professor de Jujol a l'escola, on exercí entre 1910 i 1949.
- L'arxiu central de la UPC conserva l'expedient d'estudiant de Jujol, on estudià entre 1901 i 1905.
- L'Arxiu històric del COAC a la demarcació de Tarragona es conserven documents de l'arquitecte, majoritàriament plànols i altres dibuixos d'arquitectura.
- Els plànols d'arquitectura dels projectes que feu a Sant Joan Despí es conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí.
- L'Arxiu Contemporani de Barcelona compta amb plànols de Jujol sobre projectes d'habitatges que feu a Barcelona i sobre les seves obres a l'Exposició Internacional de 1929. Un plànol del Palau del Vestit de la mencionada exposició es troba a l'Arxiu Històric de Barcelona.
- Als Pallaresos, l'Arxiu Jujol, dirigit pel seu fill Josep Maria Jujol, conserva la seva documentació personal, dibuixos lúdics i alguns dibuixos professionals.
- L'Arxiu Municipal de Tarragona conserva el projecte de la Casa Ximenis, construïda per Jujol el 1914.
- A l'Arxiu Municipal de Cornellà es pot trobar el projecte de la Casa Camprubí, construïda l'any 1928.

5.4. BIBLIOGRAFIA

6. ÀREA DE NOTES

6.1. NOTES

7. ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

7.1. AUTORIA I DATA (ES)

Fitxa realitzada per Pau Roura i Guzmán, juny de 2023.

Fitxa original del COAC Barcelona elaborada per Andreu Carrascal i descripció realitzada per Núria Masnou.

7.2. FONTS

Dades extretes de la fitxa del Subfons Josep Maria Jujol del COAC de Barcelona.

Per a la història del productor s'han utilitzat dades de:

FERRER, David; Gómez Serrano, José. *Els arquitectes de Gaudí: Berenguer, Rubió, Jujol, Sugrañes. Ràfols, Quintana, Martinell, Bergós, Bonet, Puig Boada*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002.

FLORES, Carlos; Jujol, J. M.; Ràfols, J. F.; Tarragó Cid, Salvador. *La arquitectura de J. M. Jujol*. Barcelona: Editorial LA Gaya Ciencia, DL 1974.

LIGTELIJN, Vincent; Saariste, Rein. *Josep M. Jujol*. Rotterdam: 010 Publishers, 1996.

Entrevista amb els membres de la Càtedra Jujol: Juan Mercadé i Isabel Zaragoza.

Visita a l'Arxiu Jujol dels Pallaresos i entrevista amb el seu director i fill de l'arquitecte, Josep Maria Jujol.

7.3. REGLES I CONVENCIONS

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius, 2007.

5.2.3. SUBFONS: Josep Maria Jujol (1879-1949) COAC Tarragona

1. ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

1.1. CODI DE REFERÈNCIA

CAT AHCOAC-T/(per determinar)

1.2. NIVELL DE DESCRIPCIÓ

Subfons

1.3. TÍTOL

Fons Josep Maria Jujol

1.4. DATA (ES)

1913-1947

1.5. VOLUM I SUPORT

En procés d'inventari, format per 10 carpetes amb 2.639 docs.

2. ÀREA DE CONTEXT

2.1. NOM(S) DEL(S) PRODUCTOR(S)

Josep Maria Jujol

2.2. HISTÒRIA DEL(S) PRODUCTOR(S)

La història del productor es pot trobar a la primera fitxa, a les pàgines 46-48.

2.3. HISTÒRIA ARXIVÍSTICA

La documentació que conté el subfons fou produïda per Josep Maria Jujol en el marc de l'exercici de la seva professió d'arquitecte, dissenyador i decorador. Tota ella prové de projectes que dugué a terme a la província de Tarragona.

A la seva mort, aquests documents foren guardats pels seus fills Teresa, Thecla i Josep Maria, que crearen l'Arxiu Jujol per conservar-los i promocionar l'obra i figura del seu pare. Els documents foren traslladats als Pallaresos al moure's allà la seu de l'Arxiu.

Després del seu ingrés al COAC de Tarragona, el 22 de maig de 2023, els documents estan rebent un tractament arxivístic per part d'una entitat especialitzada en documents d'arquitectura.

2.4. DADES SOBRE L'INGRÉS

L'1 de desembre de 2022 es firmà el conveni de donació entre els representants del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i la seva delegació de Tarragona amb el Sr. Josep Maria Jujol, fill de l'arquitecte i director de l'Arxiu Jujol. Segons aquest conveni, es transferia a la secció tarragonina del COAC tota la documentació arquitectònica de projectes de Jujol a la Província de Tarragona que conservava l'Arxiu Jujol. El trasllat i ingrés de la donació es feu efectiva el 22 de maig de 2023.

3. ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

3.1. ABAST I CONTINGUT

La donació rebuda per part de l'Arxiu Jujol converteix al COAC de Tarragona el posseïdor de la gran majoria de documents de temàtica arquitectònica de Jujol en terres tarragonines. Si fins al moment la documentació de l'arquitecte que posseïa era més aviat escassa, ara aquesta institució és una de les que posseeix un nombre més destacat de documents de Jujol.

En ser un ingrés recent, es fa difícil d'apreciar fins a quin punt és rellevant la documentació que configurarà el subfons Jujol de la delegació al COAC de Tarragona. Ara bé, a través de la documentació ja catalogada, ens en podem fer una idea d'ella.

La majoria de la documentació rebuda consisteix en diferents documents d'arquitectura (plànols, croquis, esbossos, pressupostos, etc.) que pertanyen majoritàriament a projectes de reformes i construcció d'esglésies, destacant-ne: l'Església de Santa Magdalena de Bonastre, el Santuari de la Mare de Deu de Loreto de Bràfim i l'església del Sagrat Cor de Vistabella, construïda de nova planta per l'arquitecte.

Aquesta nova documentació s'afegeix a la ja present en aquesta institució, entre la que destaca la referent al Teatre Metropol de Tarragona, al Santuari de Montserrat de Montferri i a les reformes de cases que realitzà als Pallaresos, com la Casa Andreu i Bofarull.

3.2. SISTEMA D'ORGANITZACIÓ

1. Activitat professional

1.1. Lliure exercici de la professió

1.1.1. Projectes d'arquitectura

1.1.2. Dissenys i altres

1.2. Encàrrecs de l'administració

1.2.1. Projectes d'arquitectura

2. Documentació privada

2.1. Correspondència

3.3. INFORMACIÓ SOBRE AVALUACIÓ, TRIA I ELIMINACIÓ

La documentació és de conservació permanent

3.4. INCREMENTS

El 20/5/2023 el COAC de Tarragona rebé la donació d'un gran volum de documentació procedent de l'Arxiu Jujol (els Pallaresos)

4. ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

4.1. CONDICIONS D'ACCÉS

Lliure

4.2. CONDICIONS DE REPRODUCCIÓ

Comunicació pública amb autorització del COAC

4.3. LENGÜES I ESCRIPTURES DELS DOCUMENTS

Català i castellà

4.4. CARACTERÍSTIQUES FÍSiques I REQUERIMENTS TÈCNICS

La documentació està en procés d'avaluació.

4.5. INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ

S'està procedint a inventariar la documentació recentment ingressada.

5. ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

5.1. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DELS ORIGINALS

La documentació que conforma aquest subfons és l'original.

5.2. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DE LES REPRODUCCIONS

5.3. DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

- A l'Arxiu gràfic de l'ETSAB es conserva la Col·lecció Jujol, formada per 78 documents de l'autor.
- A l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB es conserven 934 dibuixos que van fer alumnes de Jujol quan impartia l'assignatura "Còpia de detalls".
- A l'Arxiu de la Càtedra Gaudí de l'ETSAB es conserven diverses caixes amb documents sobre exposicions i estudis sobre l'obra de Jujol, com els realitzats per Joan Bassegoda i Nonell. Aquests inclouen còpies de fotografies originals d'obres de Jujol, plànols de les seves obres i còpies dels seus expedients com a professor de l'Escola d'Arquitectura i de l'Escola de Treball de Barcelona.
- A la direcció de l'ETSAB es conserva l'expedient de professor de Jujol a l'escola, on exercí entre 1910 i 1949.
- A l'arxiu central de la UPC conserva l'expedient d'estudiant de Jujol, on estudià entre 1901 i 1905.
- L'Arxiu històric del COAC a demarcació de Barcelona es conserven documents de l'arquitecte, majoritàriament plànols i altres dibuixos d'arquitectura.
- Els plànols d'arquitectura dels projectes que feu a Sant Joan Despí es conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí.
- L'Arxiu Contemporani de Barcelona compta amb plànols de Jujol sobre projectes d'habitatges que feu a Barcelona i sobre les seves obres a l'Exposició Internacional de 1929. Un plànol del Palau del Vestit de la mencionada exposició es troba a l'Arxiu Històric de Barcelona.
- Als Pallaresos, l'Arxiu Jujol, dirigit pel seu fill Josep Maria Jujol, conserva la seva documentació personal, dibuixos lúdics i alguns dibuixos professionals.
- L'Arxiu Municipal de Tarragona conserva el projecte de la Casa Ximenis, construïda per Jujol el 1914.
- A l'Arxiu Municipal de Cornellà es pot trobar el projecte de la Casa Camprubí, construïda l'any 1928.

5.4. BIBLIOGRAFIA

6. ÀREA DE NOTES

6.1. NOTES

7. ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

7.1. AUTORIA I DATA (ES)

Pau Roura i Guzmán, maig de 2023

7.2. FONTS

Base de dades de l'Arxiu Històric del COAC Flora

7.3. REGLES I CONVENCIONS

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius, 2007.

5.2.4. FONTS: Josep Maria Jujol (1879-1949), Arxiu Jujol

1. ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

1.1. CODI DE REFERÈNCIA

1.2. NIVELL DE DESCRIPCIÓ

Fons

1.3. TÍTOL

Fons Josep Maria Jujol

1.4. DATA (ES)

1879-1949

1.5. VOLUM I SUPORT

Una desena de dibuixos de disseny de vitralls (trasllat imminent al COAC)

Exercicis de dibuix d'estudiant a l'Escola de dibuix de Gràcia

Nombre indeterminat de dibuixos professionals de disseny, la majoria esbossos i dibuixos preliminars

Nombre indeterminat de dibuixos privats de caràcter lúdic, s'estima que dos o tres milers

La biblioteca personal del productor, formada per una quinzena de llibres d'autors aliens

Dietaris personals de Jujol entre 1929 i 1945

Retallats artístics de paper

Correspondència de caràcter privat i postals

Impresos.

2. ÀREA DE CONTEXT

2.1. NOM(S) DEL(S) PRODUCTOR(S)

Josep Maria Jujol

2.2. HISTÒRIA DEL(S) PRODUCTOR(S)

La història del productor es pot trobar a la primera fitxa, a les pàgines 46-48.

2.3. HISTÒRIA ARXIVÍSTICA

La documentació dels fons prové de la producció que va fer Josep Maria Jujol al llarg de la seva vida, part d'ella a conseqüència de l'exercici professional com a arquitecte o dissenyador. Tanmateix, la major part de la documentació que conservada a l'Arxiu Jujol i que forma aquest fons prové d'activitats pròpies de la vida privada de l'arquitecte; en concret, de la seva gran passió i talent pel dibuix, expressió artística en la qual va ser molt prolífic.

Els fills de l'arquitecte, Teresa, Thecla i Josep Maria, habilitaren un espai a la part inferior de la casa familiar a Valldoreix (Sant Cugat) per tal de guardar-hi el nombrós llegat documental que els havia deixat el seu pare. El 1998 cediren al COAC de Barcelona gran part de la documentació professional que posseïen.

Posteriorment, consideraren que l'espai que tenien no era prou adequat per a la funció d'arxiu i per això decidiren cercar una casa amb més espai al Camp Tarragona, terra originària de la família. Finalment, decidiren restaurar una antiga casa a Els Pallaresos, a La Secuita (Tarragonès), població molt vinculada a l'obra de Jujol.

Avui en dia aquesta encara és la seu de l'Arxiu Jujol, dirigida pel seu fill Josep Maria, que compta amb l'ajuda d'alguns col·laboradors que li presten assistència, especialment, en matèria digital. Malauradament, l'arxiu no compta amb un inventari exhaustiu del seu fons, cosa que fa impossible determinar-ne quina documentació conté, especialment el seu volum, més enllà d'una agrupació per tipologies a grans trets.

2.4. DADES SOBRE L'INGRÉS

L'arxiu Jujol es va constituir amb l'objectiu de preservar la documentació d'aquest fons i, per això, l'ingrés es va produir en el moment de l'establiment de l'espai per part dels fills de l'arquitecte.

3. ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

3.1. ABAST I CONTINGUT

Tot i la gran quantitat de documentació que a mesura dels anys ha estat donada o cedida a organitzacions especialitzades en la gestió documental, l'Arxiu Jujol continua conservant un dels fons més destacats de l'arquitecte.

La seva rellevància rau en el fet de posseir la documentació de caràcter més personal i privada de l'artista. La majoria són dibuixos de temàtiques molt diverses, que Jujol, un àvid i talentós dibuixant, realitzà com a passatemps. Tanmateix, la seva condició lúdica no en fa desmerèixer el valor artístic i documental. Entre aquests destaquen per la seva qualitat artística els dedicats a la fauna i flora, la sèrie de viatges pel seu valor informatiu, ja que a través d'ells es pot seguir els recorreguts que Jujol feu per terres catalanes i els monuments o espais que més li cridaren l'atenció.

Tot i que la majoria dels dibuixos no estan relacionats amb l'activitat professional de l'arquitecte, cal destacar que un nombre considerable dels esbossos presents al fons estan relacionats amb l'activitat professional de dissenyador de Jujol. També hi són presents apunts acompanyats de dibuixos que feu com a professor, especialment de les classes de "Dibuix del natural" entre 1910 i 1915.

Probablement, la documentació més personal conservada són els seus dietaris, dels quals l'Arxiu compta amb els que escrigué entre 1929 i 1945. Aquests documents solen contenir molta informació del dia a dia de les persones, s'usaven normalment per apuntar fets rellevants que havien passat o com a fulls de càlcul pels comptes. Dels custodiats a l'Arxiu, els dels anys 1930 al 1939 són els que contenen més informació. Com és corrent en la documentació de Jujol, moltes pàgines dels dietaris van acompanyades de dibuixos o filigranes.

Actualment, l'Arxiu té un conjunt de dissenys de vitralls que no han ingressat encara al COAC, ja que s'estan fent servir per realitzar un nou llibre sobre l'obra de Jujol.

3.2. SISTEMA D'ORGANITZACIÓ

A. Activitat acadèmica

A.01 Exercicis acadèmics

B. Activitat professional

B.01 Lliure exercici de la professió

B.01.01 Disseny i interiorisme

B.02. Encàrrecs de l'administració

B.02.01 Disseny i interiorisme

B.02.02 Realització d'informes

B.03. Exercici de la docència

B.03.01 Apunts i exercicis

C. Activitat personal

C.01 Correspondència

C.01.01 Rebuda

C.01.02 Enviada

C.02 Dietaris

C.03 Impresos

D. Expressió artística lúdica

D.01 Dibuix artístic

D.01.01 Art religiós

D.01.02 Filigranes

D.01.03 Flora i fauna

D.01.04 Humorístics

D.01.05 Retrats

D.01.06 Viatges i excursions

D.02 Retall artístics

D.02.01 Retalls artístics de paper

E. Imatges

E.01 Imatges professionals

E.02 Imatges privades

F. Recursos de la informació

F.01 Obra pròpia

F.01.01 Articles

F.02 Obra aliena

F.02.01 Llibres

F.02.02 Revistes

F.02.03 Reculls de premsa

3.3. INFORMACIÓ SOBRE AVALUACIÓ, TRIA I ELIMINACIÓ

Documentació de conservació permanent. L'objectiu de l'Arxiu Jujol és la conservació de tota la documentació de l'arquitecte. No s'ha aplicat un procediment arxivístic de avaluació al fons, però per petició de la vídua de Jujol, Teresa Gibert Mosella, la correspondència privada que s'havien intercanviat entre els dos durant el seu període de festeig va ser destruïda per respectar-ne la privacitat.

3.4. INCREMENTS

Actualment, les negociacions per a l'ingrés dels documents restants a l'Arxiu Jujol en altres institucions especialitzades en la gestió documental, principalment el COAC i el MNAC, continuen duent-se a terme. Per aquest motiu no es planteja l'increment del volum del fons.

4. ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

4.1. CONDICIONS D'ACCÉS

Per tal d'accedir a la documentació de l'Arxiu és necessari contactar amb els responsables a través del correu electrònic arxiujujol@tinet.cat i demanar cita.

4.2. CONDICIONS DE REPRODUCCIÓ

4.3. LLENGÜES I ESCRIPTURES DELS DOCUMENTS

Català i castellà

4.4. CARACTERÍSTIQUES FÍSiques I REQUERIMENTS TÈCNICS

Alguns dels documents estan degradats pel pas del temps, i han de ser manipulats amb les mesures corresponents.

4.5. INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ

L'Arxiu està treballant en la realització d'un inventari d'ús intern.

5. ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

5.1. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DELS ORIGINALS

Els documents del fons són els originals, la majoria d'ells còpies úniques.

5.2. EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DE LES REPRODUCCIONS

5.3. DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

- A l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB es conserva la Col·lecció Jujol, formada per 78 documents de l'autor.
- A l'Arxiu Gràfic de l'ETSAB es conserven 934 dibuixos que feren alumnes de Jujol quan impartia l'assignatura "Còpia de detalls".
- A l'Arxiu de la Càtedra Gaudí de l'ETSAB es conserven diverses caixes amb documents sobre exposicions i estudis sobre l'obra de Jujol, com els realitzats per Joan Bassegoda i Nonell. Aquests inclouen còpies de fotografies originals d'obres de Jujol, plànols de les seves obres i còpies dels seus expedients com a professor de l'Escola d'Arquitectura i de l'Escola de Treball de Barcelona.
- A la direcció de l'ETSAB es conserva l'expedient de professor de Jujol a l'escola, on exercí entre 1910 i 1949.
- L'arxiu central de la UPC conserva l'expedient d'estudiant de Jujol, on estudià entre 1901 i 1905.
- Als arxius històrics de COAC de les demarcacions de Barcelona i Tarragona es conserven documents de l'arquitecte, majoritàriament plànols i altres dibuixos d'arquitectura.
- Els plànols d'arquitectura dels projectes que feu com a Sant Joan Despí es conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí.
- L'Arxiu Contemporani de Barcelona compta amb plànols de Jujol sobre projectes d'habitatges que feu a Barcelona i sobre les seves obres a l'Exposició Internacional de 1929. Un plànol del Palau del Vestit de la mencionada exposició es troba a l'Arxiu Històric de Barcelona. .
- L'Arxiu Municipal de Tarragona conserva el projecte de la Casa Ximenis, construïda per Jujol el 1914.
- A l'Arxiu Municipal de Cornellà es pot trobar el projecte de la Casa Camprubí, construïda l'any 1928.

5.4. BIBLIOGRAFIA

L'Arxiu Jujol ha publicat quatre llibres en format àlbum dedicats a diferents tipologies de l'obra de Jujol basant-se, majoritàriament, amb la documentació pertanyent al fons. Els llibres són els següents:

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *A peu amb Jujol. Quadern de viatge de l'arquitecte*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2019

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *Fauna de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2021.

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *Lletres de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2022.

Callao, Manel; Jujol, J.M. *Tresors de Jujol. Filigranes i retallats*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2020.

6. ÀREA DE NOTES

6.1. NOTES

7. ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

7.1. AUTORIA I DATA (ES)

Pau Roura i Guzmán, juny 2023

7.2. FONTS

Visita a l'Arxiu Jujol i entrevista amb el seu director Josep Maria Jujol, el 23 de maig de 2023.

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *A peu amb Jujol. Quadern de viatge de l'arquitecte*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2019.

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *Fauna de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2021.

Callao, Manel; Jujol, J.M. *Tresors de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2020.

Jujol, JM.; Bassagoda, Juan. *Jujol: dissenyador*. Barcelona: Museu Nacional de Catalunya, 2002.

7.3. REGLES I CONVENCIONS

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius, 2007.

6. CLASSIFICACIÓ

El primer pas del tractament arxivístic és la classificació de la documentació i, per tant, establir una classificació intel·lectual comuna que pugui ser aplicada a tota la documentació de Jujol independentment de la seva localització i origen, essencial per configurar la proposta de catalogació. Aquesta ens permet proporcionar una estructura lògica a un conjunt de documentació que es troba dispersa. Agrupant els documents en diferents categories, sigui per funció, tipologia o temàtica, podem esborrar lleugerament i mitigar la separació que hi ha entre unitats documentals amb orígens de producció comuns o, fins i tot que havien format part de la mateixa unitat documental composta.

Cal remarcar que estem parlant d'una classificació intel·lectual, la qual no té l'objectiu de ser aplicada a través d'una reordenació física dels documents. Això aniria contra les bases de la pràctica arxivística. En alguns casos aquesta encara podria justificar-se, ja que estaríem parlant de reunir documents que havien format part del mateix projecte i havien estat dispersats per motius subjectius, com per la falta de coneixements arxivístics o pel simple interès a tenir documents pertanyents a Jujol. Ara bé, en molts casos, estem parlant de documentació que es conserva en aquestes institucions a causa del cicle natural dels documents, com poden ser projectes arquitectònics amb documents d'autoria de Jujol, conservats als ajuntaments pels processos administratius establerts. Aquests projectes es troben en les sèries d'obra major dels arxius municipals com pertocaria i el més adient és que hi romanguin.

En tractar-se d'una proposta fictícia que ens permet interrelacionar la documentació de manera virtual, sense necessitat de modificar-ne l'estructura física actual, podem establir una catalogació que, si bé pot semblar des d'algun punt de vista poc ortodoxa arxivísticament, no interfereix en la preservació dels principis que guien la pràctica arxivística (de provinença, respecte a l'ordre original i de respecte de l'estructura arxivística), que és el problema que comporta l'establiment de col·leccions temàtiques.

D'aquesta manera podem proporcionar una eina o un "cens" dels documents realitzats per Josep Maria Jujol que facilita l'estudi de la seva obra i vida, tant pel que fa a la seva trajectòria professional, com pel que fa a aspectes més personals com la seva faceta artística, incloent-hi tots els documents que poden ser interessants per a un investigador i, per sobre de tot, sense alterar en cap moment la situació d'aquests documents.

En els últims anys ha agafat força la idea de classificar la documentació seguint un sistema de base funcional. En aquesta classe de quadres els documents són agrupats segons la funció o activitat que n'és l'origen i va causar la seva creació. D'aquesta manera, s'evita la problemàtica que pot plantejar-se en classificar la documentació per tipologies, on ens podem trobar que acabem agrupant documents que a priori són molt semblants, però que han estat produïts a conseqüència d'actes que no es troben relacionats, perdent-se o enterbolint-se d'aquesta manera la informació de context que ens proporciona la documentació.

L'aplicació d'eines de classificació basades en aquest model tenen un gran ús en organitzacions on tots els documents es poden atribuir fàcilment a una activitat duta a terme per aquesta. D'altra banda, en el cas de documents produïts per individus (fons personals) o conjunts d'ells com poden ser les famílies (fons patrimonials), el debat sobre la seva aplicació encara és obert, tot i que la idea segons la qual els individus des de punt de vista arxivístic poden ser equiparables a una institució i, per tant, la seva documentació personal classificada segons les activitats que aquest desenvolupa té un sòlid suport.

Per aquesta proposta de catalogació ens hem inspirat com a base en el quadre funcional *Quadre de classificació per a fons personals de l'Arxiu Nacional de Catalunya* i en l'adaptació que en fan Jordi Andreu, Rosa M. Cruellas i Maria Elvira i Silleras en el seu article per la revista Lligall "*La documentació personal com a eina docent: ensenyar i aprendre amb els fons personals*".⁵⁵

He optat per un quadre de classificació alfanumèric, on en ordre alfabètic s'assigna una lletra als primers nivells de descripció, mentre que al segon i tercer nivell se'ls assigna numeració. Aquests estan establerts seguint un ordre funcional, adaptant els quadres mencionats a les especificitats de la documentació de Jujol. En total el quadre té sis apartats de primer nivell, representats per les lletres de la A a la F. La virtut d'aquesta classe de quadres és que ens permet diferenciar d'una manera molt visual el que són els grans apartats del primer nivell jeràrquic del quadre, que són els més rellevants, i la base del quadre, establint una fàcil diferenciació amb els nivells posteriors, més concrets, on s'aplica numeració per a la codificació. Aquesta diferenciació no ens l'aporta una codificació únicament numèrica.

⁵⁵ Andreu i Daufí, Jordi, R. M. Cruellas i Serra, and María Elvira y Silleras. "La documentació personal com a eina docent: ensenyar i aprendre amb els fons personals." *Lligall: Revista Catalana d'Arxivística*, 2003, num. 21, p. 223-270 (2003), p. 235.

L'ordre funcional aplicat per al primer nivell jeràrquic es manté, a grans trets, en el segon nivell jeràrquic de classificació; en els casos que no és així, i s'ha triat una base tipològica, s'ha decidit per tal de mantenir el quadre fàcil de comprendre. Intentant evitar la sensació d'artificialitat que pot causar a cops el fet d'establir sistemàticament la representació de la documentació a través de funcions de definició dubtosa i poc orgànica, que poden fer el quadre més confós.

D'altra banda, en els dos casos en els quals he trobat adient afegir un tercer nivell jeràrquic, els documents estan ordenats seguint una base temàtica. El motiu és que en aquest nivell el que realment diferencia els documents entre ells no és la seva funció, que és la mateixa, sinó la temàtica d'aquests documents.

El cas més evident és el del nivell de dibuix artístic, dins d'expressió artística lúdica. Ens trobem amb un conjunt de documents produïts per la mateixa activitat, la voluntat d'expressar-se a través de l'art, impulsada pel talent i passió de Jujol pel dibuix. La classificació a més alt nivell ja ha separat d'aquests els molts dibuixos de Jujol que tenien una funció diferent, com poden ser dibuixos de projectes professionals, exercicis acadèmics o, fins i tot, els que inclouïa en les seves cartes. D'aquesta manera, ens trobem amb una documentació que representa una gran part de la produïda per Jujol, que té una clara diferenciació temàtica que ens permet classificar-los de manera lògica.

Els grans nivells alfabètics de base funcional que conformen la base amb la qual s'estructura el quadre de classificació i el seu contingut són els següents:

- A. Activitat acadèmica:** Conté la documentació de les activitats relacionades amb l'educació i amb els estudis cursats per Jujol, com poden ser exercicis realitzats tant a l'Escola d'arquitectura com de dibuix de Gràcia, el seu expedient d'estudiant o el conjunt de documents que formen el seu projecte de final de carrera.

En el quadre utilitzat com a inspiració aquesta documentació queda inclosa dins "d'activitat personal". Donant-los la seva pròpia categoria es pretén donar donar major visibilitat a unes sèries de gran rellevància per la qualitat dels documents i per la importància de l'educació rebuda en el desenvolupament de la sensibilitat artística i l'estil de Jujol. A més, en ser els primers documents amb els quals comptem de l'arquitecte, se'ls ha donat la primera posició en el quadre.

- B. Activitat professional:** Conté la documentació que té origen en les activitats lligades a les diferents facetes professionals que Jujol desenvolupava de manera professional. Hi podem trobar les sèries relacionades amb la seva faceta com a professor, les que tenen origen en el lliure exercici de la professió d'arquitecte, dissenyador i urbanista, i l'exercici d'aquestes per a l'administració pública.
- C. Activitat personal:** Conté les sèries relacionades amb els assumptes que corresponen a l'àmbit personal i familiar de l'individu. Per exemple correspondència, dietaris o impresos variats com poden ser anuncis o records de fets rellevants.
- D. Expressió artística lúdica:** Consisteix amb les sèries creades a partir d'activitats artístiques de Jujol no relacionades amb la seva activitat professional, és a dir, les que realitzava sense més intenció que la voluntat d'expressar-se i entretenir-se. Estem parlant bàsicament de dibuix, pel qual, com hem comentat, tenia un talent natural i una afició especial. Ja que l'artista dibuixava constantment i aquest conjunt representa una part molt rellevant de la seva documentació, se li ha volgut donar una importància especial.
- E. Imatges:** Conté les fotografies de l'autor, tant si han estat produïdes a causa d'activitats professionals com de privades. La raó de donar-los una categoria a part basada en la tipologia es deu a les característiques úniques d'aquests documents que fa necessari un tracte diferenciat, com es fa usualment en el tractament de fons personals.
- F. Recursos de la informació:** Reuneix les sèries dedicades a acollir escrits presents entre la documentació de l'autor, com poden ser monografies, revistes o escrits aliens. Se sap també que havia escrit articles per a diversos periòdics relacionats amb associacions catòliques. Per tal d'incloure la possible existència de còpies d'aquests s'ha inclòs també la categoria d'obra pròpia.

A continuació es mostra el quadre de classificació dissenyat:

A. Activitat acadèmica

A.01 Expedient acadèmic com estudiant

A.02 Exercicis acadèmics

A.03 Projecte final de carrera

B. Activitat professional

B.01 Lliure exercici de la professió

B.01.01 Projectes d'arquitectura

B.01.02 Projectes d'urbanisme

B.01.03 Disseny i interiorisme

B.02. Encàrrecs de l'administració

B.02.01 Projectes d'arquitectura

B.02.02 Projectes d'urbanisme

B.02.03 Disseny i interiorisme

B.02.04 Realització d'informes

B.03. Exercici de la docència

B.03.01 Expedient acadèmic com a professor

B.03.02 Apunts i exercicis

C. Activitat personal

C.01 Correspondència

C.01.01 Rebuda

C.01.02 Enviada

C.02 Dietaris

C.03 Impresos

D. Expressió artística lúdica

D.01 Dibuix artístic

D.01.01 Art religiós

D.01.02 Filigranes

D.01.03 Flora i fauna

D.01.04 Humorístics

D.01.05 Retrats

D.01.06 Viatges i excursions

D.02 Retall artístic

D.02.01 Retalls artístics de paper

E. Imatges

E.01 Imatges professionals

E.02 Imatges privades

F. Recursos de la informació

F.01 Obra pròpia

F.01.01 Articles

F.02 Obra aliena

F.02.01 Llibres

F.02.02 Revistes

F.02.03 Reculls de premsa

7. FITXER DE DESCRIPCIÓ

Un cop establert un quadre de classificació comú que unifiqués els documents de Jujol de diferents localitzacions, la següent tasca rellevant per tal de fer una proposta de catalogació global era crear un instrument de descripció. Per aquesta tasca es va decidir apostar per crear un fitxer (formulari) utilitzant la base de dades Access de Microsoft.

Aquesta base de dades ens permet introduir la informació disponible en una taula organitzada per camps personalitzables. A través d'aquesta taula es poden fer cerques de paraules en un camp en concret o en tot el document, facilitant la recerca de documents interrelacionats.

Tot i això, de cara a l'usuari, el fitxer o formulari, és l'eina més útil. L'Access ens permet personalitzar aquest formulari perquè podem incloure els camps que ens interessin de la taula i presentar-los de forma més còmoda i agradable. La informació que incloem en els camps de la taula se'ns presentarà automàticament al formulari. A més, ens dóna la possibilitat d'afegir altres elements útils, com la inserció d'imatges i camps extres desplegable amb diverses opcions per a poder triar.

Cal mencionar que l'Access no és la base de dades més eficaç disponible ni amb millors possibilitats de personalització, però la seva elecció està motivada per diferents raons. Per una banda, és un programari que, tot i no ser gratuït, normalment va inclosa en el paquet de Microsoft Office; per aquest motiu és un programa comú, que la majoria o un nombre molt significatiu d'usuaris tindrà instal·lat, encara que en molts casos no l'hagi fet servir mai. La seva senzillesa el fa una eina versàtil i fàcil d'usar, per això és també la base de dades més comunament usada en arxius a Catalunya, d'aquesta manera és també més probable que els usuaris estiguin familiaritzats amb aquest programa i el seu ús que amb altres softwares més especialitzats.

I, per acabar, això mencionat anteriorment també s'aplica en el meu cas ja que l'Access és l'eina que he utilitzat a les pràctiques i amb la que estic familiaritzat. Per aquests motius, la tria d'aquesta base de dades sembla la més adequada i natural, abans que aprendre el funcionament d'un altre programa des de zero.

Disseny de la fitxa

El disseny de l'aspecte i visualització del fitxer és evidentment un tema secundari a l'hora de preparar una eina d'aquestes característiques, però això no ens hauria de fer oblidar que una interfície amable, senzilla i poc carregada pot facilitar-ne l'ús. Molts cops aquests detalls s'obliden a l'hora de la seva creació..

En estar els camps dels fitxers dividits en quatre àrees diferenciades, he apostat per agrupar aquestes àrees dins d'un rectangle que les delimita i en reforça la visibilitat. Aquests s'han col·locat senzillament de forma paral·lela en dues columnes a la part dreta de la fitxa. La part més a l'esquerra de la fitxa s'ha reservat per a la imatge dels documents que quedaria a la part superior d'aquesta, mentre que a sota s'ha deixat un espai buit que redueix la sensació de sobrecàrrega de la fitxa.

Aprofitant la divisió que fa Access dels formularis entre cap, cos i peu, he col·locat les àrees que contenen els camps a la part central de la fitxa, on es concentra la informació rellevant, aquest apartat he optat per deixar-la en el blanc que ve de sèrie, per no sobrecarregar la fitxa. El peu, que és sempre present en moure'ns per la fitxa, té un color gris suau que cerca no ser invasiu. Aquest conté diversos botons útils que ens permeten navegar a través de les fitxes, des de passar a la següent o anterior, directament a la primera o última i un que obre el cercador a través del qual es poden cercar termes a totes les fitxes.

Finalment, l'encapçalament serveix únicament com a motiu estètic i conté el títol de la fitxa. En ell hi consta el nom de l'arquitecte a l'extrem esquerre i la firma de Jujol a l'extrem dret com a element decoratiu. El color escollit ha estat el blau intens, seguint l'exemple del mateix Jujol, que en moltes de les seves obres inclogué elements en "blau Jujol" per tal de trencar la monotonia d'un espai majoritàriament blanc.

Àrees i camps de la fitxa Àrees

Els camps presents a la fitxa estan dividits en quatre àrees: dades de registre, dades identificatives, descripció física i informació de context. Cada una realitza diferents funcions. La primera inclou totes les dades referents a la codificació i registre de l'arxiu o de la catalogació que es proposa. La segona conté la informació bàsica inherent al document que permet identificar-lo i diferenciar-lo. La tercera inclou les dades de descripció física del document. I, finalment, la quarta està reservada per a dades extres que permeten donar-nos una visió més àmplia i acurada del context de producció dels documents.

La majoria dels camps estan fets per ser emplenats manualment, ja que tot i que una major automatització de les fitxes és desitjable, és difícil d'estandarditzar la informació en emplenar fitxes en aquest nivell. A més, s'han inclòs també uns desplegable en aquells camps on s'ha considerat que era útil i adequat presentar unes opcions predeterminades entre les quals escollir..

Camps

A continuació es mostren els camps existents ordenats dins les seves àrees corresponents.

Dades de registre

- ID global: Codificació global atorgada a tota la documentació d'aquesta proposta de catalogació.
- Registre Tipologia: Número atorgat a cada document per tal de poder saber el nombre total de documents de cada tipologia. A cada tipologia se li ha atorgat un codi representat per la seva lletra inicial. Actualment hi ha aplicats els següents codis: P= plànol, C=croquis, E= esbós, I= imprès i F= fotografia.
- Registre arxiu: Codificació atorgada als documents per part de la institució que el conserva.
- Ubicació: Arxiu on es troba conservat el document.
- Classificació: Nivell de classificació assignat al quadre de classificació.
- Digitalitzat: Desplegable que permet marcar els documents que han estat digitalitzats i els que no.

Dades identificatives

- Títol: Nom identificatiu del document, donat per l'autor o atribuït.
- Autor: Persona que ha realitzat el document. En tractar-se de documentació creada per Josep Maria Jujol, la seva inclusió, fora de la convenció, es deu als pocs casos on feu el document amb col·laboració amb un altre autor.
- Subtítol: Títol secundari que amplia la informació del primer.
- Signatura: Especifica si el document compta amb la firma de l'autor o d'alguna altra persona.
- Datació: Moment en el temps en què fou produït el document.

- Tipologia: Desplegable que especifica la tipologia documental a la qual pertany el document.
- Original o còpia: Desplegable que, com el nom indica, serveix per fer constar si el document és original o si, pel contrari, és una reproducció.

Descripció física

- Mides: Dimensions del document expressades en centímetres i seguint la convenció alt x ample.
- Suport: Desplegable, material sobre el qual ha estat fet el document.
- Tècnica: Tècnica en què s'ha dut a terme el document.
- Descripció: Apartat reservat perquè el responsable de la descripció documental realitzi una breu descripció que permeti entendre la rellevància, el contingut i les característiques bàsiques del document.

Informació de context

- Documentació relacionada: Apartat que permet interrelacionar els documents amb altres que havien format part del mateix projecte i que ara es troben disgregats.
- Observacions: Apartat on inclou qualsevol informació extra.

En aquesta pàgina es mostra el fitxer de descripció dissenyat en blanc. Per tal de mostrar el resultat d'usar-lo per a la descripció de documents, s'han inclòs addicionalment a annexos vint-i-cinc exemples de l'aplicació de la fitxa. Es poden trobar a partir de la pàgina vuitanta-vuit dels annexos.

JOSEP MARIA JUJOL *Jujol*

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global

Registre tipologia

Registre arxiu

Ubicació

Classificació

Digitalització

DADES IDENTIFICATIVES

Títol

Autor/s

Subtítol

Signat

Datació

Tipologia

Original o còpia

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides

Suport

Tècnica

Estat de conservació

Descripció

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada

Observacions

Navigation icons: Home, Back, Search, Forward, End

Figura 1: Fitxer de descripció sense emplenar.

8. CONCLUSIONS

Arran de l'estudi que he fet de l'arquitecte Josep Maria Jujol i la seva obra, he pogut comprovar la rellevància que té la seva figura per a la història de l'arquitectura i de l'art tant a nivell català com a nivell global; i d'aquesta manera, la importància que té reivindicar la seva feina, la que feu en col·laboració amb Gaudí i la que va fer pel seu compte, que de cap manera és de menor qualitat.

Notablement, un altre fet que he pogut constatar és l'existència d'un gran volum de documentació d'aquest autor. Això contrasta amb el cas del mencionat Gaudí, el fons del qual fou cremat a la Sagrada Família el 1936, fet que provoca que molts cops en l'estudi de la seva figura s'hagi de recórrer a fonts secundàries. L'existència d'aquests documents ha de ser vista com una oportunitat. Els estudiosos de Jujol tenen la sort de poder accedir a fonts primàries de l'artista de molta diversitat, tot i que molts cops no en siguin conscients. Per aquest, motiu veig claríssimament que els estudis jujolians tenen un bon futur per davant. Una mostra n'és la recent fundació de l'Associació Amics de Jujol.

Malauradament, la falta d'inventariat de la documentació de l'Arxiu Jujol i de la recent donació al COAC de Tarragona fa molt difícil establir el volum i nombre de tipologies global de la documentació. Ara bé, aquest estudi i la seva catalogació no vol ser definitiu, sinó que s'ha realitzat partint de les circumstàncies i recursos actuals. Es fa evident que si es volgués aplicar en algun moment requeriria ser modificat per adaptar-se als coneixements que es tinguin.

També és evident que, més enllà de la cerca feta, el més probable és que existeixin documents de Jujol en altres ubicacions no localitzats durant la cerca. Com ja s'ha mencionat diversos cops, Jujol fou un autor prolífic i la dispersió de la seva documentació ha estat notable. Aquest fet, però, es veu com una mostra més de la necessitat investigació de la figura de l'arquitecte.

Amb motiu d'aquest treball, hem establert un quadre de classificació i una fitxa en base de dades Access funcional que serveix per a la documentació de Jujol, però que pot ser fàcilment adaptada per a altres arquitectes, tenint en compte que la passió pel dibuix del tarragoní és una particularitat que no es pot traslladar a la majoria d'arquitectes.

A l'hora de configurar el meu fitxer he pogut comprovar que l'Access no és una eina que destaquí especialment per la seva versatilitat, sent els controls dedicats a la creació i modificació de les fitxes a cops poc intuïtius. Però sí que cal dir que de cara a la seva utilització per part dels usuaris la meva percepció és diferent, ja que és una eina senzilla i bàsica però eficaç.

He pogut comprovar-ne l'eficàcia quan he fet ús de la fitxa, ús que sempre ha resultat fluid i sense grans complicacions. I a l'hora de la veritat, aquesta vessant, l'encarada a l'usuari, és la que considero verdaderament important. Ja que no podem oblidar que aquest és l'objectiu primordial del treball, cercar i investigar formes de fer accessible el coneixement als interessats, aquest cas en l'obra i persona de Jujol, que és la funció final que tenim els arxivistes i gestors documentals en la societat.

9. BIBLIOGRAFIA

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *A peu amb Jujol. Quadern de viatge de l'arquitecte*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2019.

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *Fauna de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2021.

Amenós, Jordi; Jujol, J.M. *Lletres de Jujol*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2022.

Andreu i Dauffí, Jordi, R. M. Cruellas i Serra, and María Elvira i Silleras. "La documentació personal com a eina docent: ensenyar i aprendre amb els fons personals." *Lligall: Revista Catalana d'Arxivística*, 2003, num. 21, pp. 223-270 (2003).

Boronat, N. "Tarragona necessita el Centre Jujol com l'aire que respirem". Tarragona: Tarragona Turisme, 3 de febrer 2022.

Callao, Manel; Jujol, J.M. *Tresors de Jujol. Filigranes i retallats*. Els Pallaresos: Arxiu Jujol, 2020.

Carrascal, Andreu; Gil, Rosa Maria. *Los Documentos de arquitectura y cartografía: Qué son y cómo se tratan*. Gijón: Ediciones Trea, 2007.

Carrascal, Andreu. *Arxiu dels arquitectes del segle XX. Tipologia documental*. Màster en Arxivística, 1993.

Duran i Albareda, Montserrat. *Josep M. Jujol. L'arquitectura amagada*. Barcelona: Meteora, 2003.

Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona. Don José M. Jujol y Gibert. Profesor. 1910-1949.

Escuela Superior de Arquitectura de Barcelona. *Expediente del alumno D. Jujol i Gibert. José M.* 1906.

Ferrer, David; Gómez Serrano, José. *Els arquitectes de Gaudí: Berenguer, Rubió, Jujol, Sugrañes. Ràfols, Quintana, Martinell, Bergós, Bonet, Puig Boada*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002.

Flores, Carlos. *Gaudí, Jujol y el modernismo catalán*. Madrid: Aguilar, 1982.

Flores, Carlos; Jujol, J. M.; Ràfols, J. F.; Tarragó Cid, Salvador. *La arquitectura de J. M. Jujol*. Barcelona: Editorial LA Gaya Ciencia, 1974.

Gil, Rosa Maria. *L'Arxiu de la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes un arxiu d'arxius per a documentar l'arquitectura*. Universitat de Girona, Treball Final del Màster d'Arxivística, 1996.

International Council on Archives. Architectural Records Section, Maygene F. Daniels, and David Peyceré. "A Guide to the Archival Care of Architectural Records, 19th-20th Centuries". Paris: ICA, 2000.

Jujol, J.M.; Bassegoda, Juan. *Jujol: dissenyador*. Barcelona: Museu Nacional de Catalunya, 2002.

Jujol, J.M.; Fuentes, Sergio; Molet, Joan; Duran i Albareda, Montserrat. *Jujol, l'arquitectura del color*. Sant Joan Despí: Ajuntament de Sant Joan Despí, 2020.

Jujol, J.M. *Josep Maria Jujol, arquitecte 1879-1949*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 1988.

Lathrop, Alan K. "The Archivist and Architectural Records." *Georgia Archive* 5.2, 1977: 4.

Ligtelijn, Vincent; Saariste, Rein. *Josep M. Jujol*. Rotterdam: 010 Publishers, 1996.

Llinas Jose; Jujol J.M. Sarra, Jordi. *Josep Maria Jujol*. Colònia: Benedikt Taschen, 1994.

Montaner, J.M. *L'Ofici de l'arquitectura: "el saber arquitectònic dels mestres d'obres analitzat a través dels seus projectes de revàlida" (1859-1871)*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 1983.

Palau, M. Filella, C." El destí de l'Arxiu Jujol s'enreda". Girona: El Punt Avui, 4 de maig 2023.

10. ANNEXOS

ANNEX 1

Com a mostra d'utilització del fitxer d'Access creat s'han escollit cinc documents dels arxius més rellevants, sent un total de vint-i-cinc, els quals s'han descrit usant el fitxer. Degut al fet que el procés de descripció encara es troba poc avançat no s'han inclòs documents de l'arxiu del COAC de Tarragona.

Arxiu EtsaB Càtedra Gaudí

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global	J-00001
Registre tipologia	P0001
Registre arxiu	AG-011715
Ubicació	Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí
Classificació	A.03 Projecte final de carrera
Digitalització	Digitallitzat

DADES IDENTIFICATIVES

Títol	Fachada principal
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Establecimiento thermal
Signat	Sí, i altre autor
Datació	1905
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides	89,3 x 153,3 cm 1:200
Suport	Paper
Tècnica	Aquarel·la i grafit
Estat de conservació	Regular

DESCRIPCIÓ

1 plànol alçat de la façana d'un establiment termal. Forma part d'un conjunt de 4 plànols del projecte final de carrera de Jujol. Té la signatura del Secretari A. Casademunt

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada

3 plànols del mateix projecte a l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí. La secció de l'edifici es troba desapareguda.

Observacions

⏪ ⏩ 🔍 🔄 🏠

Figura 2: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu EtsaB Càtedra 1, façana d'un establiment termal.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxíu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Suport:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ↺

Figura 3: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu EtsaB Càtedra 2, fotografia pintada de la Torre de la Creu .

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxíu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Suport:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ↺

Figura 4: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu EtsaB Càtedra 3, croquis d'un esgrafiat de la Casa Gallissà .

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxíu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

Croquis d'elements ornamentals per a l'interior d'un arc de mig punt. Realitzat per Jujol durant la seva participació en les reformes dirigides per Josep Font i Gumà.

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

J-00011 Ateneu Barcelonès, Vidrieres de la llibreria biblioteca, COAC Barcelona

Observacions:

Notes manuscrites a l'avers: Croquis de dos elements ornamentals

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ⏶ ⏷ ⏸ ⏹

Figura 5: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu EtsaB Càtedra 4, croquis d'elements decoratius del menjador de l'Ateneu Barcelonès .

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxíu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

25 papers de diferents colors retallats amb formes d'animals, persones, plantes i arabescos, enganxats sobre cartolina

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

[Empty box]

Observacions:

[Empty box]

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ⏶ ⏷ ⏸ ⏹

Figura 6: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu EtsaB Càtedra 5, figures retallades de paper.

Arxiu Jujol

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00006
Registre tipologia	C0003
Registre arxiu	
Ubicació	Arxiu Jujol
Classificació	B.01.03 Disseny i interiorisme
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Esgrafiat de la Casa Gallissà
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Sant Antoni de Padua
Signat	No
Datació	1906
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	44 x 59 cm
Support	Paper
Tècnica	Grafit
Estat de conservació	Regular
Descripció	1 croquis per un esgrafiat de Sant Antoni de Padua amb el nen Jesús. Fet per Jujol per a la Casa Gallissà (Barcelona), residència de l'arquitecte Antoni Maria Gallissà i Soquet

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00003 Casa Gallissà: croquis esgrafiat, Arxiu EtsaB - Catedral Gaudi J-00007 Casa Gallissà, Pom d'Escala, Arxiu Jujol J-00014 Esgrafiat Casa Gallissà, CDAC Barcelona
Observacions	

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 7: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Jujol 1, croquis d'esgrafiats per la Casa Gallissà .

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00007
Registre tipologia	C0004
Registre arxiu	
Ubicació	Arxiu Jujol
Classificació	B.01.03 Disseny i interiorisme
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Casa Gallissà
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Pom d'escala
Signat	No
Datació	1903
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	45,5 x 32,5 cm
Support	Paper
Tècnica	Tinta, llapis i aquarel·la
Estat de conservació	Regular
Descripció	1 croquis d'un pom en forma de drac per una escala. Fet per Jujol per a la Casa Gallissà (Barcelona), residència de l'arquitecte Antoni Maria Gallissà i Soquet

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00003 Casa Gallissà: croquis esgrafiat, Arxiu EtsaB - Catedral Gaudi J-00006 Esgrafiat de la Casa Gallissà, Arxiu Jujol J-00014 Esgrafiat Casa Gallissà, CDAC Barcelona
Observacions	

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 8: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Jujol 2, croquis d'un pom de porta de la Casa Gallissà .

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00008
Registre tipologia	C0005
Registre arxíu	
Ubicació	Arxíu Jujol
Classificació	B.01.03 Disseny i Interiorisme
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Portes i manetes de la Casa Plaí
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	
Signat	Sí
Datació	1923
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	24 x 23 cm
Suport	Paper
Tècnica	Grafit
Estat de conservació	Regular
Descripció	Croquis d'elements de les portes i manetes de la Casa Planells (Barcelona), dissenyada per Jujol per el promotor immobiliari Evelí Planells entre 1923 i 1925. Té les mides anotades.

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	COAC Barcelona, Casa Planells
Observacions	

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 9: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Jujol 3, croquis d'elements de les portes i manetes de la Casa Planells.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00009
Registre tipologia	J0001
Registre arxíu	
Ubicació	Arxíu Jujol
Classificació	C.03 Impresos
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Publicitat de la Casa Mañach
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Prova d'impremta
Signat	No
Datació	c. 1918
Tipologia	Impres
Original o còpia	Còpia

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	27 x 21 cm
Suport	Paper
Tècnica	Impressió
Estat de conservació	Bo
Descripció	Prova d'impremta d'un Impres publicitari de la Casa Mañach, empresa de serrelleria de barcelona. Dissenyat per Jujol.

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	A l'estrit i conste la direcció de la Casa Mañach.

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 10: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Jujol 4, publicitat de la Casa Mañach.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitallització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 11: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Jujol 5, esbós d'un vitrall de la Casa Bofarull.

COAC Barcelona

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitallització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 12: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu del COAC de Barcelona 1, alçat de les vidrieres de la llibreria de l'Ateneu Barcelonès.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Suport:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏴ ⏵

Figura 13: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu del COAC de Barcelona 2, còpia de la planta baixa i l'emplaçament de la Torre de la Creu.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Suport:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏴ ⏵

Figura 14: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu del COAC de Barcelona 3, façana del Palau del Vestit.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00014
Registre tipologia	C0006
Registre arxíu	C1198/137
Ubicació	COAC Barcelona
Classificació	B.01.03 Disseny i interiorisme
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Esgrafats per a la casa Gallissà
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	"Amor, Fe y Patria"
Signat	No
Datació	1906
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	31x 21,5 cm
Suport	Paper
Tècnica	Grafit i aquarel·la
Estat de conservació	Bo
Descripció	1 croquis de l'esgrafat "Amor, Fe y Patria". Fet per Jujol per a la Casa Gallissà (Barcelona), residència de l'arquitecte Antoni Maria Gallissà i Soquet

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00003 Casa Gallissà: croquis esgrafat, Arxíu EtsaB - Catedral Gaudí J-00006 Esgrafats Casa Gallissà, Arxíu Jujol J-00007 Casa Gallissà, Pom d'Escala, Arxíu Jujol
Observacions	

⏪ ⏩ ↶ ↷ ↺ ↻

Figura 15: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu del COAC de Barcelona 4, croquis d'esgrafats de la Casa Gallissà.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00015
Registre tipologia	C0007
Registre arxíu	H 104B / 1 / 12.1
Ubicació	COAC Barcelona
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Mines d'aigua "Radial"
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	
Signat	Sí
Datació	1915
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	80 x 59 + 17 x 25 cm
Suport	Paper
Tècnica	Grafit
Estat de conservació	Bo
Descripció	Croquis de les Mines d'aigua "Radial", construïdes per a la Finca Samsalvador al barri del Coll (Barcelona). El client era l'amic de Jujol Salvador Samsalvador

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00028 Passeig Mare de Déu del Coll [79], Arxíu Contemporani de Barcelona
Observacions	

⏪ ⏩ ↶ ↷ ↺ ↻

Figura 16: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu del COAC de Barcelona 5, croquis de les Mines d'aigua "Radial"

Arxiu Municipal de Sant Joan Despí

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00021
Registre tipologia	P0005
Registre arxiu	AMSJD 101 -AC 00002
Ubicació	Arxiu de St. Joan Despí
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Projecte d'habitatge per Josefa
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Planta del pis Torre de la Creu
Signat	Si
Datació	1913
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Suport	Paper
Tècnica	Tinta
Estat de conservació	Dolent
Descripció	<p>1 plànol de la planta de la Torre de la Creu, habitatge construït per Jujol a St. Joan Despí per a la seva tieta Josefa Romeu.</p>

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	<p>J-00012 Torre de la Creu, St. Joan Despí Arxiu Etsab - Catedra Gaudí J-00012 Planta baixa i emplaçament (Torre de la Creu), COAC de Barcelona</p>
Observacions	<p>Conservat a l'Arxiu Municipal a la sèrie d'obres majors</p>

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ↺ ↻ ⏴ ⏵ ⏪ ⏩

Figura 17: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal de Sant Joan Despí 1, plànol de la planta de la Torre de la Creu.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00022
Registre tipologia	C0007
Registre arxiu	AMSJD 101 -AC 00600
Ubicació	Arxiu de St. Joan Despí
Classificació	B.02.02 Projectes d'urbanisme
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Croquis acotat - Exposició orden
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	
Signat	Si, i altre autor
Datació	1925
Tipologia	Croquis
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Suport	Paper
Tècnica	Tinta i grafit
Estat de conservació	Bo
Descripció	<p>Croquis amb anotacions. Projecte de reordenació del Carrer major de St. Joan Despí, fet pels arquitectes municipals Gabriel Borrell i Josep Maria Jujol</p>

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ↺ ↻ ⏴ ⏵ ⏪ ⏩

Figura 18: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal de Sant Joan Despí 2, projecte de reordenació del carrer Major de Sant Joan Despí.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00023
Registre tipologia	P0006
Registre arxiu	AMSJD 101 -AC 00053
Ubicació	Arxiu de St. Joan Despí
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Projecte d'habitatge per Josep J
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Torre Jujol
Signat	Sí
Datació	1925
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Support	paper
Tècnica	Tinta
Estat de conservació	Regular
Descripció	Plànol amb alçat i planta de la Torre Jujol de St. Joan Despí, construïda per l'arquitecte com a habitatge d'estiuetge familiar.

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	Conservat a l'Arxiu Municipal a la sèrie d'Obres majors

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏴ ⏵

Figura 19: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal de Sant Joan Despí 3, projecte d'habitatge per a Josep Maria Jujol.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00024
Registre tipologia	P0007
Registre arxiu	AMSJD 101 -AC 00150
Ubicació	Arxiu de St. Joan Despí
Classificació	B.02.02 Projectes d'urbanisme
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Plànol urbanització del Samontà
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	
Signat	Sí
Datació	1930-1931
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Support	Paper
Tècnica	Tinta
Estat de conservació	Regular
Descripció	Plànol del projecte de turbanització del Samontà a St. Joan Despí. Projecte dissenyat per Jujol a les terres de Pere Negre. No s'arribà a realitzar.

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏴ ⏵

Figura 20: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal de Sant Joan Despí 4, plànol del projecte d'urbanització Samontà.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪
⏩
🔍
⏴
⏵

Figura 21: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal de Sant Joan Despí 5, projecte d'habitatge pel Centre Regionalista.

Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE

Id global:

Registre tipologia:

Registre arxiu:

Ubicació:

Classificació:

Digitalització:

DADES IDENTIFICATIVES

Títol:

Autor/s:

Subtítol:

Signat:

Datació:

Tipologia:

Original o còpia:

DESCRIPCIÓ FÍSICA

Mides:

Support:

Tècnica:

Estat de conservació:

Descripció:

INFORMACIÓ DE CONTEXT

Documentació relacionada:

Observacions:

⏪
⏩
🔍
⏴
⏵

Figura 22: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona 1, còpia de l'alçat del Palau del Vestit.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00027
Registre tipologia	P0010
Registre arxíu	
Ubicació	Arxíu Contemporani de Barcelona
Classificació	B.02.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Secció lateral i detalls sala 2
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949,
Subtítol	N 2
Signat	Sí, i altre autor
Datació	1927
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Còpia

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	E: 1:1000
Support	Paper
Tècnica	Impressió i grafit
Estat de conservació	Bona
Descripció	Còpia d'un plànol de la secció lateral i detalls de la sala 2 del Palau del Vestit. Realitzat per Jujol juntament amb Andrés Calzada per a l'Exposició Universal de Barcelona de 1929

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00013 Palau del Vestit, COAC Barcelona J-00026 Alçat façana central, Arxíu Contemporani de Barcelona
Observacions	La primera denominació del projecte va ser Palau de la Pedagogia, Higiene i Institucions Socials, després Palau del Treball i finalment Palau del Vestit. Té anotacions i retocs fets amb llapis a mà pels arquitectes.

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ⏶ ⏷

Figura 23: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Municipal Contemporani de Barcelona 2, còpia de la secció lateral del Palau del Vestit.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00028
Registre tipologia	P0011
Registre arxíu	Q127
Ubicació	Arxíu Contemporani de Barcelona
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Passatge Mare de Déu del Coll [7
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Antonio Sansalvador. Construir
Signat	Sí
Datació	1909
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Support	Paper
Tècnica	Tinta i grafit
Estat de conservació	Bona
Descripció	Plànol amb alçat de la façana i secció. Pertany al projecte d'habitatge dissenyat per Jujol a la Finca Sansalvador al barri del Coll (Barcelona), al cantó de les Mines d'aigua "Radiat"

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	J-00015 Mines d'aigua "Radiat", COAC Barcelona
Observacions	Dins la sèria d'obres majors de l'Ajuntament de Barcelona

⏪ ⏩ ⏴ ⏵ ⏶ ⏷

Figura 24: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Municipal Contemporani de Barcelona 3, alçat de la façana i secció de la Finca Sansalvador.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00029
Registre tipologia	P000
Registre arxíu	Q127
Ubicació	Arxíu Contemporani de Barcelona
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	Digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Can Baró, Josep Serrano 55, Ro
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	Construir tres cases a un solar.
Signat	Sí
Datació	1927
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	
Support	Paper
Tècnica	Tinta i grafit
Estat de conservació	Bo
Descripció	Plànol amb alçat de la façana del pati, planta, secció i emplaçament. Pertany al projecte per construir tres cases al solar de Rosendo Trasobares al carrer Josep Serrano 55, al barri de Can Baró, Barcelona

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	Dins la sèria d'obres majors de l'Ajuntament de Barcelona

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 25: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Municipal Contemporani de Barcelona 4, plànol d'un projecte d'habitatges al barri de Can Baró de Barcelona.

JOSEP MARIA JUJOL

IMATGE

DADES DE REGISTRE	
Id global	J-00030
Registre tipologia	P0013
Registre arxíu	
Ubicació	Arxíu Contemporani de Barcelona
Classificació	B.01.01 Projectes d'arquitectura
Digitalització	No digitalitzat

DADES IDENTIFICATIVES	
Títol	Convent de les Dominiques
Autor/s	Jujol, Josep Maria, 1879-1949
Subtítol	
Signat	Sí
Datació	1947
Tipologia	Plànol
Original o còpia	Original

DESCRIPCIÓ FÍSICA	
Mides	E: 1:100
Support	Paper
Tècnica	Tinta i grafit
Estat de conservació	Regular
Descripció	Plànol amb: alçats façana pati, secció A i B i plantes 3 i 4. Projecte d'ampliació de Convent de les germanes dominiques de Barcelona, c. Elisabets 19.

INFORMACIÓ DE CONTEXT	
Documentació relacionada	
Observacions	L'últim projecte conegut de Jujol a Barcelona

⏪ ⏩ ↺ ↻ ⏭

Figura 26: Exemple d'ús del fitxer de descripció, Arxíu Municipal Contemporani de Barcelona 5, projecte de reforma del Convent de les Dominiques de Barcelona.

ANNEX 2

Inventari Expedient del Palau de la Pedagogia Higiene i Institucions Socials (del Vestit)

Caixa 45354, expedient DGC11

- Comunicació entre la “*Jefatura de las secciones de construcción y obras*” i els arquitectes del projecte Josep M. Jujol i Andrés Calzada.
- Pressupost del projecte (a màquina).
- 12 còpies impreses de plànols del projecte de gran format, d'un total de 13.
 - N° 1. Secció i planta del soterrani, 1:100, 1927.
 - N° 2. Secció lateral i detalls de la sala 2, 1:100, 1927.
 - N° 3. Plànol desaparegut.
 - N° 4. Alçat de la façana central a la Plaça Espanya, 1:100, 1925
 - N° 5. Alçat de la façana lateral als carrers Gran Via de les Corts Catalanes i Mèxic, 1:100, 1925.
 - N° 6. Detalls de les columnes, 1:50, 1927.
 - N° 7. Secció longitudinal i transversal de la sala 3 i soterrani, Escala 1:100, 1927.
 - N° 8. Planta baixa general i planta alta amb cúpula, 1:100, 1927, marques, anotacions i càlculs dels arquitectes amb llapis.
 - N° 9. Planta dels fonaments i desguàs, 1:1000, 1927, marques amb llapis dels arquitectes.
 - N° 10. Armats de ferro, 10:20, 1927.
 - N° 11. Secció i planta del soterrani, 1:100, 1927.
 - N° 12. Alçat de la façana de la androna, 1:100, 1925.
 - N° 13. Alçat de la façana central i superior, 1:100, 1925.

ANNEX 3

A continuació es presenta un recull dels correus enviats per tal de determinar l'existència de documents de Josep M. Jujol en diferents arxius.

Arxiu	Correu	Data	Resposta	Resultat
COAC Barcelona	arxiuhistoricbcn@coac.cat	17 de març	Sí, 20 de març	Es proporciona l'inventari demanat
Museu Nacional de Catalunya	arxiu@museunacional.cat	18 de març	Sí, 20 de març	No hi ha documents de Jujol ingressats a l'arxiu del MNAC
Arxiu Municipal de Sant Joan Despí	rsanzs@sjdespi.net	18 de març	Sí, 20 de març	Es proporciona l'inventari demanat
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona	arxiuhistoric@bcn.cat	19 abril	Sí, 19 abril	Només hi ha un plànol de Jujol a l'arxiu, es recomana contactar amb l'Arxiu Contemporani
Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona	https://seuelectronica.ajuntament.barcelona.cat/oficinavirtual/ca/tramit/20110000385	Es demana cita el 20 abril		S'organitza visita a l'arxiu pel 30 de maig
Arxiu Històric Municipal de Cornellà de Llobregat	informacio@aj-cornella.cat	25 d'abril	Sí, 28 d'abril	Es proporciona la descripció de l'expedient demanat
Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona	arxiu.tar@coac.cat	2 de juny	Sí, 2 de juny	Es proporciona la descripció de l'expedient demanat
COAC Tarragona	arxiu.tar@coac.cat	2 de juny	Sí, 2 de juny	El nou ingrés de documentació està en procés de tractament i es dóna una idea general del seu volum
Arxiu comarcal del Baix Llobregat	acbaixllobregat.cultura@gencat.cat	2 de juny	No	

Escola del Treball de Barcelona	correu@escoladeltreball.org	14 de juny	Sí, 20 de juny	Es confirma la presència de la documentació demanada, però no es proporciona més informació
Arxiu Històric de la <i>Ciutat de Badalona</i>	info@museudebadalona.cat	2 de juny	Sí, 7 de juny	Es proporciona la descripció de l'expedient demanat
Arxiu Jujol	arxiujujol@tinet.cat	19 de juny	Sí, 21 de juny	No es proporciona la informació demanada

Taula 1: Correus electrònics enviats en la cerca de documents de Josep M. Jujol.

AGRAÏMENTS

Rosa Maria Gil, doctora en Història Contemporània de la Universitat de Girona i la meva tutora en aquest treball

Sílvia Suñer Lázaro, directora de l'Arxiu EtsaB · Càtedra Gaudí

Andreu Carrascal, arxiver de l'Arxiu Històric del COAC de Barcelona

Isabel Zaragoza i Juan Mercadé, membres de la Càtedra Jujol de l'ETSAB

Josep Maria Jujol i Gibert, director de l'Arxiu Jujol i historiador de l'art

Xavier Garcia Subirats, Eva de Lara i Laura Panisello, arxiver/es de l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona

Raul Sanz, arxiver de l'Arxiu Municipal de Sant Joan Despí

Servei d'Arxiu i Documentació Municipal de l'Ajuntament de Tarragona

Carme Páez, cap de l'Arxiu Municipal de Cornellà de Llobregat

Montserrat Carreras García, cap de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona

Neus Reverté Veciana, arxivera de l'Arxiu Històric del COAC de Tarragona

Alex Winterbottom, amic i dissenyador gràfic, per ajudar-me a fer la base de dades més presentable